

račan.sk

v ý b e r

Foto: Dušan Veselý

Ak budem vidieť podporu ľudí, viem ísť aj do prvej línie

Rozhovor so známym blogerom, občianskym aktivistom a miestnym poslancom MČ Bratislava – Rača Michalom Drotovánom (krátené).

? Už pred rokom 2010 si bol známy ako občiansky aktivista a bloger. Čo ťa do verejného priestoru priviedlo? S akými plánmi a cieľmi si do neho vstupoval?

Už od obdobia tzv. mečiarizmu som sa aktívne zaujímal o veci verejné, bolo teda prirodzené, že som sa tomu začal viac venovať aj počas štúdia na vysokej škole. O komunálne témy v Rači som sa začal viac zaujímať koncom volebného obdobia Pavla Bielik a nástupom Jána Zvonára – a jeho hlasovacieho valca. Do deja som bol definitívne vtiahnutý súdnym sporom voči Zvonárovi, ktorý mi zakázal verejné zhromaždenie proti plytvaniu s obecnými peniazmi v roku 2009. Je smutné, že vtedy sa ani mňa, ani ľudí okolo materského centra Ráčik nikto z poslancov verejne nezastal.

? Môžeš bližšie objasniť dôvody ostrej kritiky najprv starostu Pavla Bielik a neskôr jeho nástupcu Jána Zvonára?

Dá sa to jednoducho zhrnúť do pojmu arogancia moci. Nebol som spokojný, kam sa Rača ubera a že má veľmi zlé meno po celom Slovensku.

? Čo stálo za твоjím rozhodnutím uchádzať sa v komunálnych voľbách 2010 vo veku 29 rokov spolu s rovesníkmi Milošom Joštom a Lenkou Antalovou Plavuchovou o mandát miestneho poslanca?

Základnou motiváciou bolo to, aby starosta Zvonár nebol znovuzvolený. Nakoľko si myslím, že je dôležité nielen niečo kritizovať, ale hlavne ponúknuť alternatívu – programovú aj personálnu – tak som sa rozhodol ísť do prvej línie a kandidovať na poslanca v Rači. Myslím, že rovnaká motivácia bola aj v prípade Lenky a Miloša. Spoločne s Máriom Khandlom tvoríme veľmi dobre spolupracujúcu skupinu. Ponuky na kandidatúru v komunálnych voľbách som mal aj v rokoch 2002 a 2006, v roku 2010 som sa do tretice rozhodol do toho ísť.

? V roku 2010 si bol jedným z autorov volebného programu pravicovej koalície (SDKÚ-DS, KDĽ, SaS, OKS). Čo sa koalícii a tebe osobne za 3 a pol roka podarilo presadiť a uskutočniť? Čo nie a prečo?

Náš program sa nám myslím, napriek tomu, že naša kandidátka na starostku nebola zvolená, darí plniť veľmi dobre. Stačí spomenúť, že sme miesto priority starostu opravovať miestny úrad rozhodli, že najprv sa budú opravovať školy a škôlky, v rozpočte na rok 2013 som až pozmeňovacím návrhom docielil navýšenie peňazí na opravu ZŠ Hubeného. Podarilo sa nakoniec aj zverejňovanie materiálov a zápisníc z komisii MZ na webe, výrazne väčšia komunikácia s občanmi, veci ako oprava plochy pred ZŠ Tbiliská, transparentnejšie hospodárenie, väčšia kontrola samosprávy, VZN o bytoch, záchrana

račan.sk

číslo 1/2014
ZDARMA
pre Raču,
Krasňany
a Východné;
výber z
www.racan.sk

Z obsahu

Ak budem vidieť podporu ľudí...	▷ 1
Zasa vinohrady: ako postupovať ďalej?	▷ 3
Zámena pozemkov na Hagarovej...	▷ 4
Voda je problém, ale nielen to...	▷ 5
Pomôžte zachrániť Krasňany	▷ 6
Plavecký bazén v Rači Na Pántoch	▷ 7
Z Vajnora cez Jur do Rače po cyklotrase	▷ 8
Zašlá sláva vinohradníckych domčekov	▷ 9
Ako sa slávilí májové sviatky...	▷ 10
Pavúúúúúú!!!	▷ 12
Náš dzedinek povídali..	▷ 13
Náš otec Tomo Sedramac bol Chorvát	▷ 14
RAČA chronológia historických udalostí	▷ 15
Cesta do Ameriky	▷ 16

Vážení čitatelia, ponúkame Vám ďalší výber článkov, ktoré obyvatelia Rače, Krasňan a Východného uverejňujú na portáli račan.sk. Na portál Vás srdečne pozývame ako čitateľov aj ako spolupracovcov obsahu.

Z rozhovoru s poslancom MZ M. Drotovánom a z článkov obyvateľov sa dozvieme o tom, čo Račanov teší aj trápi, čo očakávali od zvolených zástupcov a čo očakávajú od tých, ktorých si zvolia na jeseň. V čísle nájdete aj zaujímavé články o blízkej aj vzdialenejšej histórii Rače.

V Rači čelíme veľkému tlaku investorov a developerov. Budúce štyri roky rozhodnú, či mu podľahneme a Rača sa zmení na puzzle nesúrodých betonových sídlisk, alebo či si vďaka uvážlivému územnému rozvoju zachová historickú a krajinnú tvár, stane sa modernou vinohradníckou mestskou časťou hlavného mesta s neopakovateľným geniom loci a naďalej zostane dobrým miestom pre život.

Bližšia sa komunálne voľby. V zákulisí sa už tvoria volebné zoskupenia a koalície, rozbieha sa kampaň. Investorom ide o stámiliónové projekty, a tak sa dá očakávať, že v Rači budú veľké peniaze mediálnym voľným štýlom zápasit o naše hlasy. Nie všetko, čo posľubujú, bude svätá pravda. Zrno od pliev si budeme musieť oddeliť sami.

Miro Ščibrany
www.racan.sk

Viac článkov
a informácií
nájdete na
www.racan.sk

harmonogramu električiek v lete 2011 a mnoho iného. Pripravujeme odpočet a zhodnotenie plnenia programu. Ja osobne robím odpočet mojej práce na blogu každý rok (2011, 2012, 2013).

2 Poslanci si vynútili vznik mediálnej rady, stal si sa jedným z jej členov. Napriek tomu Račiansky výber a Račiansky magazín fungujú ako PR nástroje starostu Pilinského za peniaze daňových poplatníkov. Tento stav poslancom vyhovuje? Nie je zlyhaním ich kontrolnej funkcie?

Mediálna rada sa tento rok ešte nestretla, pôvodne vznikla ešte za pána Hinšta a snažili sme sa tam aj s páni Gustávom Murinom, Cyrilom Sekerkom a Jozefom Bratinom navrhnuť rôzne vylepšenia pri komunikácii s obyvateľmi (napr. návrh na videoblog či väčšiu interaktivitu). V súčasnosti je však mediálna rada nefunkčná. Uprimne poviem, že Račiansky magazín už vôbec nesledujem, Račiansky výber sa snaží na nejakej úrovni držať pani Šuláková, ale má to veľmi zložité. Žiaľ, vo väčšine prípadov sa obecne médiá vždy stanú nejakým PR nástrojom, preto je dôležité otvoriť ich účel a zmysel v dnešnej internetovej dobe. Máloktoľ politik na Slovensku má však odvahu ísť do nezávislého lokálneho médiá. Toto sa vôbec netýka iba Rače.

2 V roku 2012 si vypracoval rozsiahly „Návrh k posilneniu transparentnosti a otvorenosti MČ Bratislava – Rača“. Návrh po dlhých preťahoch nenašiel podporu. Znamená to, že v transparentnosti a otvorenosti MÚ a MZ niet v Rači čo zlepšovať?

Umiestnenie v rebríčku Transparency je síce lepšie ako za starostu Zvonára, ale stále je to neľichotivé 61. miesto zo 100. Transparentnosť nie je to, čo prikazuje zákon – dodržiavanie zákona musí byť samozrejmosťou. Transparentnosť je vyšší level – dobre to pochopili napríklad v Šali alebo Martine. Dôležité sú napr. verejné majetkové priznania starostu aj poslancov, etický kódex zamestnancov, zverejňovanie materiálov a zápisníc (čo sa v prípade Miestnej rady v Rači stále nedeje). Komunikácia s obyvateľmi nie je možná v zmysle – toto ideme robiť, ale je potrebné komunikovať v zmysle – toto plánujeme urobiť, čo si o tom myslíte?

2 Komunikácia s obyvateľmi v zmysle „toto plánujeme urobiť, čo si o tom myslíte?“ sa v tomto volebnom období nepresadila napriek značným finančným čiastkam vyčleneným v rozpočte MČ pre mediálne oddelenie MÚ a pre spoločnosť Media Rača s.r.o. Prečo?

Tu ide o komunikáciu s obyvateľmi pred začatím zámeru. Príkladom môže byť amfiteáter – najprv bolo treba začať komunikovať o tom, čo tam ľudia chcú mať, ako toto dôležité oddychové miesto chcú vlastne využívať a až potom spracovať projekty a projektovú dokumentáciu. A nie naopak. Lebo takto sú ľudia opäť postavení pred hotovú vec a rozhodujú obrazne povedané iba o farbe fasády. Podľa mňa by mali byť minimálne raz za rok verejné zhromaždenia obyvateľov, kde by sa diskutovalo o ďalšom smerovaní Rače. Prestať jednoducho rozmýšľať iba v nejakom štvorročnom volebnom cykle. Nastaviť víziu a procesy tak, aby fungovali bez ohľadu na to, kto je starosta alebo starostka.

2 V Rači sa roztrhlo vrece s nezmyselnými developerskými projektmi. Najakútnejšie hrozby (zahustenie Račany Rosso, výstavba v lokalite Ohňavy a Dolná Pekná) sa poda-

Stretnutie blogerov z Európy v Štrasburgu 2014

rilo odvrátiť, no tlak developerov na Raču trvá. Čo sa musí zmeniť, aby sa obyvatelia MČ Rača nemuseli stále báť najhoršieho?

Najdôležitejšie je byť vždy v strehu a dobre poznať všetky procesy. Developeri budú stále prichádzať so svojimi nezmyselnými veľkoobemovými sídliskami. Treba to vždy zastaviť už v zárodku. Lebo ak prídu buldozéry, tak už bude neskoro. Nejde tu o zablokovanie akejkoľvek výstavby, obec sa musí rozvíjať – ale tak, aby to bolo v prospech súčasných obyvateľov, nespôsobovalo to problémy a projekty boli ľudské, s kvalitnými verejnými priestormi, množstvom zelene a podobne. Jednou z najväčších výziev nasledujúcich rokov je zachovanie genius loci Rače.

2 Pri súčasnom rozložení politických síl a záujmov v MČ Rača bude naďalej čeliť tlaku s nepredvídateľnými následkami pre kvalitu životného prostredia. O čo môžu obyvatelia našej MČ oprieť nádej na zmenu k lepšiemu?

Najdôležitejšia zo všetkého je kontrola obyvateľmi a ich záujem o veci verejné. Veľmi pozitívne vnímam to, že občianske aktivity v Rači začali veľmi rásť a ľudia si už nedajú len tak skákať po hlave. Verím, že zvíťazí zdravý rozum a nezmyselné developerské projekty neprejdú. Každý človek, čo má moc, sa môže zvlčiť, preto opäť opakujem – dôležité je, aby samospráva bola pod lupou. Funguje to tak v USA, Dánsku, Holandsku atď. – verím, že to bude niekedy fungovať aj u nás. Treba tomu dať čas a nevzdávať sa.

2 S rozsiahlou výstavbou v Rači súvisí postupná likvidácia viníc. Akú máš predstavu o riešení tohto problému?

Myslím, že treba spraviť v Rači definitívnu čiaru, kde majú byť vinohrady a kde nie. Zachovať vinohrady tam, kde tvoria výrazný krajinný prvok, kde je kvalitná pôda, kompatibilné celky, dobré natočenie na svetové strany. Ideálne by bolo určiť definitívne plochy a vyhlásiť ich za obecné chránené územie, kde by prioritná funkcia vinohradu bola zachovaná. Na druhej strane, ak sa niekto stará o vinohrady, tak by mal mať právo v tej oblasti aj žiť – preto treba určiť oblasti vinohradov a jasné pravidlá, ktoré by umožňovali výstavbu rodinného domu pre vlastníka obrábaného vinohradu. Niečo ako usadlosť vinárov. Dôležité je však konečne začať diskusiu s víziou na dlhé obdobie. Samotné deklarácie vinice nezachránia. Treba všemožne podporovať ľudí, ktorí majú záujem pokračovať v tomto neľahkom remese – a dorábať kvalitné vína.

2 Obyčanov Rače zaujímajúcich sa o činnosť starostu, MÚ a MZ možno spočítať na prstoch dvoch rúk. Nie je to aj tým, že volení zástupcovia s obyvateľmi až na pár výnimiek takmer nekomunikujú?

Záujem sa nedá urobiť umelo, myslím si, že sme na dobrej ceste – a tomu pomáha aj tá generačná zmena. V dnešnej dobe internetu už sme sa posunuli niekde inde. Pozitívom je aj občianska žurnalistika, blogy a sociálne siete. A dôležité je aj povedomie obyvateľov o ich možnostiach napr. brániť sa voči developerom. Streťávam sa s veľa ľuďmi a možno by si bol prekvapený, koľko z nich sa zaujíma o verejné veci – len nie sú aktívni tak na internete. Formu a spôsob komunikácie poslancov s ľuďmi verím, že zhodnotia občania vo voľbách. Musia sa však viac zaujímať o ľudí, čo kandidujú – nevoliť iba podľa zvyku či politickej strany. Alebo tiež nevoliť iba podľa priezviska – čo je v prípade račianskych tradičných mien asi našim špecifikom.

2 Stále viac obyvateľov Rače, Krasňan a Východného Rača považuje za protipól a alternatívu k Petrovi Pilinskému. Uvažuješ o kandidatúre na starostu? Za akých podmienok a s akou víziou?

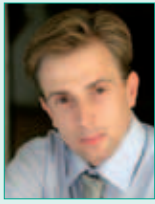
Nemyslím si, že som nejaký protipól. To by evokovalo čiernobiely svet. Mám na niektoré veci ako developeri, otvorenosť úradu či práca v teréne iný pohľad ako starosta. Súčasná situácia v zastupiteľstve je taká, že prvýkrát je tam reálna kontrola starostu – čo je aj v prospech starostu. Jeho pôsobenie aj vďaka tomu je neporovnateľne lepšie ako starostu Zvonára. On sám však, myslím, nedoceňuje pozitívny vplyv našej kontroly. Je však potrebné, nech sa každý obyvateľ a obyvateľka Rače zamyslí, či sa za posledné štyri roky zlepšilo parkovanie, či je Rača bezpečnejšia pre deti, či je tu viac možností ako tráviť voľný čas, či sa dá jednoduchšie jazdiť na bicykli alebo či majú obyvatelia lepší servis v oblasti veľkokapacitných kontajnerov. Ja si myslím, že nie. Tiež si myslím, že starosta by mal povedať jasný postoj voči nezmyselným developerským projektom v Krasňanoch, v Rači aj na Východnom. Verím, že ľudia ako Miloš Jošt, Lenka Antalová Plavuchová či Mário Khandl budú nasledovaní ďalšími a spoločne sa nám podarí dokončiť generačnú výmenu, ktorá započala v roku 2010. Lebo práca v samospráve je tímová vec a nie vec solitérov. Ak budem vidieť podporu ľudí, tak viem osobne ísť so zdvihnutou vlajkou aj do prvej línie.

2 Ako sa generačný, morálny a hodnotový konflikt prejavuje v komunálnej politike v Rači? Čo má byť jeho výsledkom?

Základom by mala byť maximálna otvorenosť a priateľnosť úradu, aktívna diskusia s ľuďmi, prinášanie moderných riešení vo verejnom priestore, zlepšovanie kvality života ľudí a životného prostredia. Politika ako služba a nie ako boj o moc. Politik by sa mal skôr prezentovať svojím životom a tým, čo urobil, ako množstvom bilbordov alebo politických strán za menom. V odpovedi vyššie som naznačil ľudí, ktorí podľa mňa sú nositelia tejto zmeny. A dúfam, že sa tam nájde aj miesto pre mňa. Výsledkom má byť v prvom rade to, aby sa ľudia vedeli s dôverou obracať na svoju samosprávu. Pretože o tom je samospráva a zastupiteľská demokracia.

2 Ďakujem za rozhovor a prajem priaznivý vietor do plachiet tvojich plánov a predsa-
 vzatí.

Zhovárал sa Miro Ščibrany
 (celý rozhovor je na <http://obcan.racan.sk>)

Michal Drotován (1981) je známy blogger a občiansky aktivista, od roku 2010 miestny poslanec a člen Komisie výstavby, regionálneho rozvoja, dopravy, životného prostredia a verejného poriadku, Komisie mandátovej a Komisie pre školstvo, kultúru a šport Miestneho zastupiteľstva (MZ) v MČ Bratislava – Rača.

Beh Devín – Bratislava 2014

Je absolventom **politológie** na Filozofickej fakulte TU v Trnave (2007), odboru **geografia – verejná správa** na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave (2007) a odboru **právo a medzinárodný obchod** na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne (2011). Do mája 2012 pracoval na pozícii prednostu Obvodného úradu životného prostredia v Bratislave, aktuálne pôsobí v samospráve v oblasti životného prostredia. Zaujíma sa o veci verejné, pôsobí v mimovládnom sektore (Mensa), publikuje v rôznych periodikách a na svojom blogu, za sériu článkov o hausbótoch a životnom prostredí v Bratislave bol nominovaný na ocenenie **Novinárska cena 2012**.

Medzinárodné stretnutie EMAG 2013 – ako cyklosprievodca nemecko-švédskej skupiny

Jeho programovými prioritami sú transparentnosť, slušnosť, otvorený a efektívny miestny úrad, rozvoj cestovného ruchu, zachovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva Rače. Presadzuje projekt bezbariérových chodníkov a budov, alternatívnu dopravu a priamu diskusiu s občanmi. V poslednom období sa kriticky venuje aj nezmyselným veľkoobjemným developerským projektom a vízií pre rozvoj Rače.

Je členom hereckého súboru **Vajnorské ochotnícke divadlo**, venuje sa cyklistike a vytrvalostnému behu.

Predstavenie Predmanželská komédia vo Vajnorochoch

Zasa vinohrady: ako postupovať ďalej?

Som rodený Račan, prakticky celý život som prežil v Rači a v úzkom vzťahu k viniču a vinohradom.

Doteraz obrábam a zveľaďujem vinohrad z manželkinej strany tak, ako to kedysi robili moji predkovia – otec, dedo i generácie pred nimi, teda ako dobrý gazda. Záleží mi na tom, aby sa jednak zachovala tradícia, ale aby sa využila aj jedinečná pôda na svahoch Malých Karpát pre pestovanie najmä Frankovky modrej, ale aj ďalších vhodných odrôd révy vinnej.

Preto ma naozaj veľmi trápi, ako sa zachovali niektorí Račania, alebo „tiež Račania“ k našej dedovzni, teda k vinohradom. História našich vinohradov je najmä v posledných 60 rokoch dosť pohnutá. Začiatkom 50-ych rokov došlo k násilnej kolektivizácii a vinohrady prešli do užívania Jednotného roľníckeho družstva (JRD).

Vývoj dospel k tomu, že tradičné vedenie „na hlavu“ sa ukázalo ako nerentabilné a vytlačila ho takzvaná „drôtenka“, ktorá sa dala lepšie obrábať strojmi. Aby družstvo mohlo tento spôsob zaviesť muselo zmeniť v prvom rade nevýhodnú tradičnú orientáciu vinohradov na svahoch zdola nahor, ktorá spôsobovala splavovanie ornice pri prudkých dažďoch. Preto rekultivovali mnohé hony na terasy, riadky rozšírili a otočili o 90 stupňov, vytvorili novú opornú konštrukciu pre vinič – drôtenku a vysadili nový vinič. Bola to záslužná aktivita, ktorú nikto nespochybňuje. A s najväčšou pravdepodobnosťou by vinohrady udržiavali a obnovovali takto celé desaťročia, keby do toho neprišla „zamatová“ revolúcia, ktorá zrazu vytvorila stav, že vinohrady bude treba alebo vrátiť pôvodným vlastníkom, alebo si ich od vlastníkov prenajať.

O vrátené vinohrady sa gazda, teda JRD a následnícke organizácie prestali starať a starostlivosť o ne samozrejme prešla na majiteľov. Prenajaté vinohrady získali v tom okamihu prenajímateľa, ale nie dobrého gazdu, pretože tento gazda ich začal len využívať, ale nie udržiavať, tak ako je to zvykom u dobrého gazdu. Prenajímateľa ich len obrábali a brali úrodu, ale neudržiavali drôtenku, nedosádzali vyschnuté či zničené

viničové kry. Tak sa stalo, že nastal čas, keď zisky z vinohradu už neboli zaujímavé a vinohrad už bol len na ťarchu. Vtedy nájomca, už ako premenovaná firma – Villa Vino Rača jednoducho jednostranne vypovedala nájomnú zmluvu a vrátila doslova „vyplundrovaný“ vinohrad vlastníčkovi, ktorý má teraz na krku doslova púšť a v budúcnosti ďalšie starosti.

To sa stalo aj s vinohradom mojej rodiny. Je jasné, že takto spustený vinohrad už nemá význam obrábať, pretože je to nad sily zamestnaného človeka alebo staršieho dôchodcu. A tiež preto, že je to drahé a nerentabilné, sú starosti s odpredajom dopestovaného hrozna atď. Ale je tiež veľmi finančne nákladné vinohrad obnoviť, takže ani táto možnosť neprichádza pre väčšinu vlastníkov do úvahy.

Iná možnosť je nechať na ÚKSUPe oficiálne vyškrtnúť vinohrad z registra vinohradov (ak je registrovaný), ale to rieši situáciu až vtedy, keď pozemkový a lesný odbor Okresného úradu dovoľí preklasifikovať vinohrad na trvalé trávne porasty. No po odsúhlasení tejto zmeny sa môže objaviť ďalší problém, a to, že ten istý úrad môže (má?, musí?) nariadiť vyklčovanie zvyškov vinohradu, čo je tiež finančne náročné. Problém by bol aj vtedy, ak by bol vinohrad preklasifikovaný na ostatné plochy, pretože vlastníky by platil oveľa vyššiu daň ako je daň za ornú pôdu (i vinohrad). A starať sa o pozemok, či je to ostatná plocha či trvalý trávny porast je ďalší problém na dlhé roky.

Sám teda neviem, čo by bolo v takomto prípade lepšie, a preto sa obraciam na múdrejších a kompetentnejších ľudí s prosbou, aby poradili mne, ale aj ostatným takto postihnutým, ako postupovať ďalej. A stále sa bojím, že za neobrábanie či neudržiavanie pozemku v riadnom stave mi tak či tak hrozí (v budúcnosti) nejaká pokuta, hoci vôbec nie som zodpovedný za reálny stav vinohradu a zodpovedný(á) je ten resp. tá organizácia, kto nechal vinohrad spustiť.

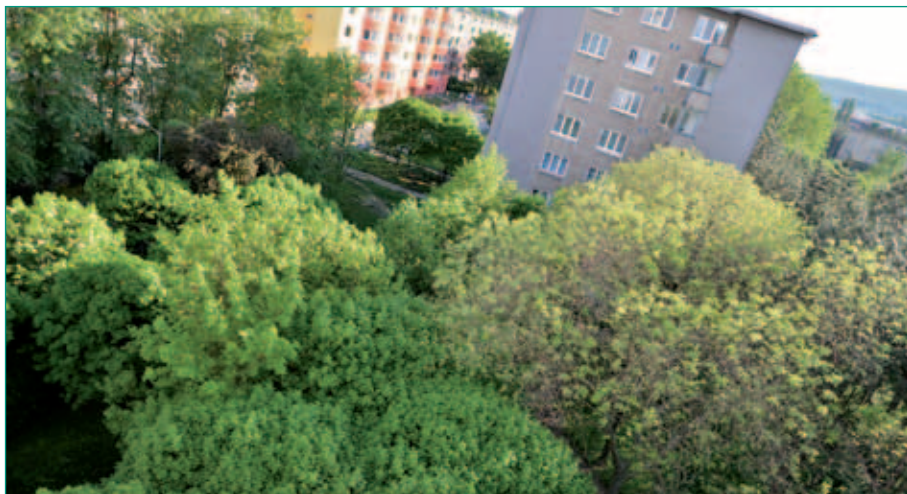
Pretože je nás takto postihnutých majiteľov zničených vinohradov isto viac, bolo by vhodné a potrebné, aby sme sa všetci takto postihnúť spojili a niečo s tým urobili. Nie som právnik, a preto by som ja a asi aj ostatní veľmi privítali každú dobrú radu.

Michal Kríštofič

(celý článok je na <http://michal-kristofic.racan.sk>)

Foto: Dušan Veselý

Zámena pozemkov na Hagarovej – ako to v skutočnosti je

S pozitívnymi novinkami o zámene pozemkov na Hagarovej ulici sa v priebehu apríla roztrhlo vrece. Po veľmi dlhej dobe ticha a ťaživého napätia sa v pondelok 21.04. objavil článok na internetovom portáli denníka Sme s názvom slubujúcim happy end: **Výstavbu z Hagarovej v Rači investor zrejme presunie.** Vzápätí v piatok 25. 04. vyšiel článok na www.pluska.sk s podobným pozitívnym nadpisom: **Pozemok na Hagarovej chcú vymeniť. Rača rokuje s mestom a investorom.** Mohlo by sa zdať, že náš boj o zámenu a za-stavenie stavebného zámeru by mohol skončiť oným naznačeným happy endom. Skutočnosť je však celkom iná.

Ticho. Ticho od stavebného úradu MČ Rača, ticho od miestneho zastupiteľstva MČ i zastupiteľstva hlavného mesta Bratislava, ticho od starostu MČ Petra Pilinského i primátora Bratislavy Milana Ftáčnika. Všetci spomínaní sú vo veci zmienenej zámene pozemkov kompetentní konať. Až podozrivé ticho, ktoré náhle prerušil vo štvrtok nový čin investora. Ale skôr než k tomu prídeme, predstavme si jednotlivé orgány, ktoré sú činné v tejto ošemetnej záležitosti.

Stavebný úrad MČ Rača – má kompetencie stavebný zámer zamietnuť a nevydať stavebné povolenie, na čo sme už mnohokrát poukazovali na viacerých fórach miestneho i mestského zastupiteľstva.

Miestne zastupiteľstvo MČ Rača má právomoc schváliť zámenu pozemkov, ktoré sú vo vlastníctve mestskej časti. Rovnako tak **poslanci mestského zastupiteľstva** majú právomoc schváliť zámenu pozemkov, ktoré sú vo vlastníctve mesta.

Starosta MČ Rača Peter Pilinský má právomoc stavebný zámer zamietnuť a nepodpísať stavebné povolenie. Zároveň bol ako starosta mestskej časti spolu s **primátorom hlavného mesta Milanom Ftáčnikom** poverený a zaviazaný znením petície, ktorú prijalo mestské zastupiteľstvo v septembri 2013, konať vo veci zámene pozemkov.

Stručný záznam o priebehu mestského zastupiteľstva v septembri 2013 ste si mohli prečítať v časopise **račan.sk výber 1/2013**. Tak-

tiež o ňom vtedy písal denník Sme v tlačenej i elektronickej forme.

Po septembrovom mimoriadnom úspechu našej petície nastalo po pár týždňoch ticho. Okrem sporadických odpovedí starostu na naše dotazy, sa naša komunikácia postupne celkom obmedzila. Preto sme sa v decembri minulého roku snažili spojiť priamo s primátorom. Podarilo sa nám to až v januári, v rámci otvorených dverí primátora. Primátor vtedy ubezpečil petičiarov, že v danej veci sa rokovalo s investorom, že investor je naklonený zámene, a že teraz si investor musí preskúmať stavebné možnosti na daných pozemkoch. Zároveň nás primátor ubezpečil, že to je vecou **maximálne dvoch mesiacov**, kedy sa všetky strany dohodnú a dôjde k hlasovaniu na pôde mestského zastupiteľstva, s účelom schválenia dohodnutej zámene.

K blížiacemu sa februáru sme však žiadne informácie o posune v rokovaní nezískali. Starosta nám nevedel poskytnúť žiadne nové informácie, zatiaľ čo naopak stavebný úrad MČ Rača nás informoval o postupujúcom ko-

naniu o stavebné povolenie. Opäť sme odbornými i právnymi argumentmi pripomienkovali novú projektovú dokumentáciu investora, poukazovali na pochybenia voči správnomu vedeniu konaní i voči zákonom. Tentoraz sme však tiež podali viacero žiadostí o pozastavenie ako na stavebný úrad, tak aj priamo na starostu Petra Pilinského. Ten ich bohužiaľ všetky postúpil stavebnému úradu.

A mesiace bežia. Prešiel marec, prišiel apríl. Avizované dva mesiace prešli bez akejkoľvek zmeny či vôbec informácie, na akej úrovni sa rokovania nachádzajú. Žiadne nové informácie nám nedokázal dať ani starosta.

A potom, začiatkom apríla, sa to spustilo. Podľa **zápisnice** z miestneho zastupiteľstva MČ Rača z 01.04. starosta Peter Pilinský na otázku poslankyne „ako prebieha komunikácia s investorom ohľadne výmeny pozemku na Hagarovej ulici?“ odpovedal: „... Investor a vlastníci pozemku sú naklonení k výmene pozemku, momentálne prebiehajú rokovania ... Dňa 7. apríla 2014 sa koná stretnutie u primátora hlavného mesta SR.“

Takže podľa slov starostu sa 07.04. konalo stretnutie za prítomnosti investora, starostu a primátora.

V pondelok 21. 04. a v piatok 25.04. vychádzajú články na internetových portáloch píšuce o pravdepodobne úspešnej zámene.

Vo štvrtok 24. 04. investor inštaluje tabule na parkovacích miestach, ktoré sú súčasťou jeho pozemku, s týmto znením: **„Zákaz vstupu a vjazdu na súkromný pozemok bez predchádzajúceho písomného súhlasu vlastníka pozemku. V prípade porušenia zákazu, vlastník súkromného pozemku využije všetky dostupné práva na ochranu svojho majetku“.**

Za stieračmi áut zaparkovaných na parkovacích miestach, ktoré zasahujú do predmetného pozemku, bol takýto odkaz: **„Používaním cudzieho majetku sa nezákonne obohacujete, za čo bude majiteľ majetku od Vás vymáhať adekvátne finančné vyrovnanie“.**

Takže ak 07. 04. prebehlo rokovanie a 24. 04. investor inštaluje jednoznačné informačné tabule – človeku sa natíska otázka **KDE SA STALA CHYBA?**

Okamžite sme sa spojili so starostom, aby sme ho o. i. informovali o novej činnosti investora a zároveň sa ho opýtali **„PREČO?“**. Starosta nás však bohužiaľ z dôvodu obmedzených časových možností len stručne informoval o stagnácii celej veci a vzrastajúcom nechutenstve investora. Dokonca naznačil, že investor sa na danom stretnutí u primátora nakoniec nenachádzal a že stráca trpezlivosť kvôli prietahom.

Takže takýto je ku dnešnému dňu **skutočný stav** „zámene“ pozemkov na Hagarovej.

Týmto článkom chceme, ako členovia petičného výboru, obyvatelia Rače a Bratislavy, opäť osloviť všetky kompetentné orgány. Tento raz však cez hlas médií, keďže žiadosti a priama komunikácia nemá žiaden dopad na ich činnosť. A hoci sú zástupcovia mesta a mestskej časti, ako i poslanci oboch zastupiteľstiev, volení práve nami – občanmi, ktorí teraz volajú po spravodlivosti a činoch v prospech občanov – slovo vyše 3 800 občanov Bratislavy podpísaných pod petíciou, z ktorých je väčšina z mestskej časti Rača, nedokáže zaväziť a primäť zodpovedné osoby za pol roka dospieť ku kýmženej dohode.

Ing. Dana Árvayová
(celý článok a súčasný stav priestoru medzi bytovkami na Hagarovej ulici je na <http://dana-arvayova.racan.sk>)

Voda, voda je problém, ale nielen to je problém...

Obyvatelia by mali vedieť, že celé sídlisko Pri Šajbách spravuje 5 správcovských spoločností.

Najsilnejšie je asi Bytové družstvo BA 3, ktoré sa snaží celú situáciu zvládať, a to napriek tomu, že spravuje na sídlisku len 4 domy. Ostatné správcovské spoločnosti nerobia prakticky nič. Aj toto je na zamyslenie. Havarijná služba Peter Rigo, ktorú najala BD BA III riešila už niekoľkokrát celé sídlisko, ale ani oni nevedia urobiť zázrak, nakoľko celá vodovodná sieť je vo veľmi zlom technickom stave. Keď ako-tak opravia jeden úsek, o chvíľu to praskne na inom mieste. Aj keď až teraz sa Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s. rozhodla prevziať tieto zanedbané vodovodné siete, celé preberanie je technicky a papierovo náročné na čas. **A čas je to, čo nemáme.**

Vo štvrtok 13. marca praskla voda na inom mieste.

Kto zase bude platiť tieto náklady???

Snažím sa informovať obyvateľov aspoň touto cestou. Náklady na opravy sa zvyšujú. Obyvatelia odmietajú platiť náklady na opravy a ja ich plne chápem. Roky boli všetky opravy len rozpočítané na jednotlivé domácnosti. Nikdy nám nik nepomohol rozseknúť tento stav. Za opravu v roku 2014 boli vyčíslené náklady na prácu za 13 000,- € a voda za 36 900,- €. Na sídlisku nežije elita národa a takéto sumy sú už nad ľudské sily to preplácať. Čo nás je po vodovodných rúrach niekde na pozemkoch

štátneho podniku v likvidácii! My predsa platíme to, čo spotrebujeme. A skúsil by niekto vodu neuhradiť?

Napriek tomu sme sa snažili informovať všetky dotknuté inštitúcie, poslancov, starostu, žiadali, prosili, aby sa to riešilo. Na sídlisku je ale toľko problémov, že skutočne nevieme, čo riešiť skôr. Požiadali sme MÚ Bratislava Rača, aby dal zamerať inžinierske siete na celom sídlisku a zapísal vecné bremená do katastra. Od leta počujeme, že sa to rieši, malo to byť do konca roka a teraz to zase nie je pripravené.

Tak akú pomoc vlastne dostávame?

Všetky problémy, čo na sídlisku sú, sa snažíme riešiť my obyvatelia svojpomocne. Informovali sme na miestnom zastupiteľstve mnohokrát o zúfalej situácii. Presadzovali sme do investičných akcií r. 2014 (bod č. 2 príloha) našu požiadavku, nenechali sme to len tak, osobne sme boli na MÚ v Rači presadzovať u prednostky naše požiadavky. Ako to dopadlo? Nijako, nik neprejavil vôľu niečo riešiť. Veď načo!

Poslanci za Východné tieto naše požiadavky spracovali a starosta nás informoval, že nik z nich takúto požiadavku nepredložil, takže sa s tým nik nezapodieval. Verejne sme na miestnom zastupiteľstve žiadali, aby starosta informoval na mestskom zastupiteľstve (Magistrát hlavného mesta Bratislavy), ako na tom sídlisko Pri

Šajbách je. Doteraz sa o nás nik nedozvedel. Tieto informácie píšem ja, ale tento názor zdieľa mnoho ľudí na sídlisku.

Cítíme sa ako odpad, ktorý nik nespriavuje, ako keby sme nepatrili pod žiadnu MČ v Bratislave. My obyvatelia nenesieme žiadnu zodpovednosť za neutešený stav na sídlisku, my sme dostali podnikové byty (na pozemkoch podniku), alebo štátne byty (pozemok štátu) a za to, že sa zmenou zriadenia všetko delimitovalo na pozemok nejakého štátneho podniku v likvidácii, za to my ako môžeme?? Ako sa stalo, že vodovodná sieť nie je odovzdaná do majetku alebo do správy niekoho???

Ako je možné, že sa parkoviská dostali do súkromných rúk? Ako je možné, že prístupová cesta je v súkromných rukách? Ako je možné, že komunikácie tiež nie sú odovzdané do správy???

Dávno sa to malo vyriešiť v prospech obyvateľov.

Dagmar Gelingierová

(článok je na <http://dagmar-gelingerova.racan.sk>)

Som Bratislavčanka

Som bratislavčanka a dlhé roky som vyrastala prakticky v strede mesta, vedľa krásneho parku na Račianskom mýte. Preto som veľmi trpela na sídlisku Šajby, kam som sa pred 25 rokmi odsťahovala s rodinou a vychovávala svoje dve deti. Toto miesto bolo a stále je oddelené od MČ Bratislava – Rača a prakticky aj od mesta ako takého.

Zabudnuté miesto... ale to môže byť aj výhoda!

Keď som sa pred časom zamýšľala, čo by pomohlo tomu, aby sa mne a mojej rodine lepšie žilo, mala som len dve možnosti, odsťahovať sa, alebo priložiť ruku k dielu a pomôcť upraviť svoje okolie. Vybrala som sa tou ťažšou cestou. Nemala som žiadne ambície politické, môj záujem o sídlisko bol čisto praktický, chcela som lepšiu kvalitu života, čistotu a poriadok. Poukázal na nedostatky a pomôcť ich riešiť. Netušila som, koľko námahy a stresu budem mať pri riešení problémov okolo sídliska a aké ťažké bude posunúť veci k náprave.

Prakticky dennodenne sa venujem pár hodín sídlisku, buď píšem listy, maily, dojednávam stretnutia a neustále komunikujem s ľuďmi zo sídliska, ktorí aktívne spolupracujú. Informujem o nedostatkoch, hľadám riešenie k náprave. Uvedomujem si, že informácie na Šajby chodia len sporadicky, nie je tu žiadna informačná tabuľa, kde by sa ľudia dočítali, čo sa rieši, ako sa postupuje. Zostáva to len na ľuďoch, buď sa mňa osobne spýtajú, alebo tí aktívnejší si prečítajú občan.sk, račan.sk alebo Dagmar Gelingierová.račan.sk.

Čo ma poslednú dobu fakt potešilo???

Asi telefonický rozhovor s riaditeľkou materskej škôlky na Šajbách, ktorá sa vyjadrila veľmi pozitívne k práci nás Šajbárov, k mojej aktivite a taktiež veľmi pekne hovorila o tomto kúsku zeme. Tento postoj si veľmi vážim, nakoľko je to človek s dlhoročnými skúsenosťami. Ale takých ľudí je na sídlisku viac, ráno stretávam psíčkára (nepoznám jeho meno, len meno psa), ktorý býva neďaleko nášho sídliska a aby bol užitočný, každý deň na svojej prechádzke pozbera množstvo odpadkov a tak sa snaží skrásliť naše sídlisko. Poznám pani, ktorá až s chirurgickou presnosťou upravuje záhradu okolo svojho domu.

Áno, aj keď si plne uvedomujem nedostatky sídliska (hlavne zlá doprava, žiadne ban-

komaty, málo obchodov), je tu aj veľa pozitívneho. Celé sídlisko je malé, všetci sa viac či menej poznáme, všetky domy sú v dostatočnej vzdialenosti od seba, určite tu nie je taká hustota ako v iných mestských častiach (Dlhé Diely, Petržalka), všetky domy sú novo zateplené, farebne odlíšené, každý dom sa vynovuje, okolie sa upravuje a čo je veľmi podstatné, v každom dome je určený človek, čo sa o daný dom stará. A je to vidieť! Rodiny, ktoré majú malé deti, majú škôlku prakticky pod oknami. Je tu detské ihrisko. Aj keď je známy problém s parkovaním, stále je tu dostatok miesta na parkovanie, je tu veľa možností športovať vonku, prakticky pár metrov je poľovný revír, neďaleko sú Malé Karpaty. Ja tvrdím že všetko je v ľuďoch, my všetci musíme priložiť ruku k dielu a postarať sa o to, aby sa nám lepšie žilo. Nik to za nás neurobí.

Moja priorita je, aby sídlisko Šajby bolo súčasťou MČ Bratislava – Rača, ale nie len papierovo, ale aby problémy ľudí boli vypočítané a v konečnom dôsledku aj riešené. Budem bojovať o to, aby nás šajbárov bolo počutých na zastupiteľstvách, aby sa konečne zodpovední úradníci zaoberali sídliskom ako takým a neprehliadali ho.

Dagmar Gelingierová

(článok je na <http://dagmar-gelingerova.racan.sk>)

Prečo je dôležité byť aktívnym občanom?

Niektorú múdru veľmi dávno povedal, že kto za svoju slobodu nebojuje, tak ten si ju ani nezaslúži. V poslednej dobe čím ďalej, tým viac sledujem nástup apatie a sťahovanie sa ľudí za dvere svojho bytu ako za normalizácie. Je však dôležité si uvedomiť, že rezignácia je práve to, čo mocní tohto sveta potrebujú. Najlepší občan je pre nich taký, ktorý drží ústa a krok.

Našťastie si však komunitný a občiansky život nachádza cez rôzne aktivity priestor na rast aj u nás a je dôležité, aby sme sa všetci snažili byť aktívnymi občanmi. Aby sme nečakali nič od iných, ale priložili ruku k dielu. Veľké veci majú malé začiatky a niekedy stačí na úvod napríklad vysadiť kvety do zanedbaných betónových črepníkov pred vchodom do domu. Alebo pomôcť s obecnou záhradkou, namaľovaním hracích prvkov na ihrisku alebo sledovať mňanie verejných financií a klásť otázky. Na druhej strane je mi jasné, že ak sa niekto o niečo pokúsi a venuje tomu svoj voľný čas a často aj vlastné financie, a výsledok sa nejako nedostavuje, tak postupne často rezignuje. Na toto je najlepší spôsob združovanie sa, otužovanie a posilňovanie vytrvalosti. A hlavne berte veci s humorom, to pomáha najviac.

Dobrym a inšpirujúcim príkladom je **The High Line** v **New Yorku**, kedy pár aktivistov postupne presvedčilo vedenie mesta a obyvateľov a vybudovali svetoznámy park

vo vzduchu na konštrukcii bývalej železničnej prípojky. Tiež začínali od nuly a stretli sa s nezájmom a odmietnutím. Vytrvali a teraz z toho získali nielen majitelia nehnuteľnosti v okolí (ktorých cena rastie, pretože blízkosť parku je vždy obrovská pridaná hodnota), ale aj turisti a celé mesto. Málokto tiež vie, že 3/4 nákladov prevádzky Central Parku je financovaných z darov a príspevkov obyvateľov. Niekedy stačí tak málo, aby sa spravili veľké veci – prekonať svoju lenivosť.

Ak sa teda rozhodnete, že nie je dobré sedieť za pecou a treba sa občiansky aktivizovať, ponúkam stručný návod zhrnutý do dvanástich bodov. **Držím palce!**

1. nájdite si sféru, ktorá vás bude naplňovať a cítite sa v nej ako doma;
2. zistite, či podobná aktivita nie je vo vašom okolí (netreba vymýšľať vymyslené);
3. ak sa dá, združujte sa – pomáha to k presadzovaniu cieľov;
4. nezabudnite na „delbu práce“ – ak ťaháte sám ako kôň, skôr hrozí vyhorenie;
5. zdieľajte skúsenosti s ostatnými;
6. pracujte efektívne s médiami a internetom (blogy, Facebook, masmédiá);
7. nevzdávajte sa pri prvom neúspechu či odmietnutí;
8. ak potrebujete poradiť, obráťte sa na špecializované združenia (napr. Via Iuris, Aliancia Fair-Play, Transparency International);

9. ak potrebujete financie na projekt, nebojte sa o ne požiadať cez rôzne granty a sponzorov, možností je viac ako si myslíte (obec, Ekopolis, Nadácia Pontis atď.);
10. tešte sa aj z drobných úspechov – posunie vás to ďalej;
11. robte veci pre iných a nie pre seba;
12. nezabúdajte, že vždy sa nájde viac ľudí, ktorí vedia ako sa to nedá, inšpirujte sa tými zvyšnými optimistami.

Prezentácia, ktorú som mal k tejto téme v októbri na pozvanie Mensa Slovensko, je na drive.google.com.

Michal Drotován

www.drotovan.sk

(článok je na <http://michal-drotovan.racan.sk>)

Pomôžte zachrániť Krasňany

Krasňany sú jedinečná oblasť – záhradné mestečko, ktorú treba zachovať. Aktuálne sa do 30.4. dá pripomenovať začiatok procesu obstarávania územného plánu zóny. Bude dobré, ak pošle pripomienky čo najviac ľudí. Ja som zaslal tieto pripomienky:

Na základe výzvy uverejnenej na webovom sídle úradu Vám zasielam nasledovné pripomienky k začatiu obstarávania územného plánu zóny Krasňany:

1. v prvom rade požadujem, aby základnou premisou a ideou zaregulovania predmetného územia bolo zachovanie architektonicko-urbanistickej koncepcie pôvodného sídliska Krasňany ako „záhradného mestečka“ s doplnkovou funkciou športu v oblasti športového areálu na Černockého ulici.
2. je nevyhnutnosťou zabrániť zahusťovaniu daného územia, nakoľko stavanie domov v prielukách a medzi domami by znamenalo zničenie urbanistickej koncepcie, výrazné zníženie kvality bývania a tiež kvality životného prostredia.
3. navrhujem zaregulovať predmetné stabilizované územie tak, aby na ňom nebolo možné stavať obytné a polyfunkčné budovy.
4. za základný problém územia považujeme prevažujúci funkčný kód 101, ktorý umožňuje viac ako štvorpodlažnú zástavbu obytného územia – dané územie je síce v prevažnej miere vedené ako „stabilizované obytné územie“, žiadam však dôraznú reguláciu v zmysle usmernenia textovej časti územného plánu mesta Bratislavy, kde sa o stabilizovanom území hovorí, že: „merítkom a limitom pre novú výstavbu v stabilizovanom území je najmä charakteristický obraz a proporcie konkrétneho územia ... Ak nový návrh nerespektuje charakteristické princípy ... a vnáša do zástavby neprijateľný kontrast resp. neúmerne zaťaženie pozemku, nie je možné takúto stavbu v stabilizovanom území umiestniť.“

5. v prípade, ak nebude možné zaregulovať predmetné územie ako územie so zachovaným súčasným urbanisticko-architektonickým rázom a charakterom (zákaz zahusťovania, ochrana zelene a verejného priestoru obyvateľov), tak požadujem začať obstarávať urbanistickú štúdiu predmetnej oblasti ako podklad na zmenu územného plánu a funkčného kódu 101 na kód 102 – malopodlažná bytová zástavba v stabilizovanom území.
6. požadujem, aby MČ Bratislava – Rača preverila možnosť vyhlásenia zastavanej časti územia (od Hlinkovej po Černockého) za pamiatkovú zónu pre jej jedinečný urbanisticko-architektonický charakter.
7. žiadam, aby sa konalo verejné zhromaždenie k predmetnej téme s vedením MČ a obyvateľmi Krasňan.
8. požadujem v danej regulácii zachovať maximálne množstvo zelene, verejných priestorov a priestorov na oddych a šport.
9. funkčné územie športového areálu na Černockého ulici (kód 401) požadujem zaregulovať tak, aby v danom území nebolo možné stavať polyfunkčné budovy ani žiadne budovy nesúvisiace priamo so športom.
10. funkčné územie regulované kódom 201 a 202 (občianska vybavenosť) požadujem zachovať iba v rozsahu existujúcich stavieb (školy, škôlky, obchody a pod.).

Michal Drotován

www.drotovan.sk

(článok je na <http://michal-drotovan.racan.sk>)

Plavecký bazén v Rači Na pántoch

Téma športovania sa čoraz viac ozýva nielen medzi mladými ľuďmi. Hľadajú sa noví investori, nové plochy na výstavbu športových areálov.

V predchádzajúcom volebnom období sa veľa hovorilo o zámere obnoviť prevádzku bazéna na Strednej odbornej škole hotelových služieb a obchodu Na pántoch 9 v Bratislave – Rača. Vyzeralo to celkom nádejne najmä po spoločnej obhliadke s predsedom BSK Frešom. Všetkým nám bolo jasné, že bazén by nielen prispel k športovaniu žiakov a verejnosti, ale by aj prispel k atraktivite školy. Jeho rekonštrukciu sa mi podarilo zapracovať do Akčného plánu BSK v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja, avšak k realizácii sa nepristúpilo.

Bazén je odstavený už viac ako 10 rokov. Dovtedy bol využívaný na plavecké kurzy i tréningy športovcov. Bol materským bazénom plaveckého klubu ORCA, konali sa v ňom rôzne súťaže vrátane svetového pohára v plutvovom plávaní. Slúžil aj verejnosti, najmä z Vajnory, Rendezu a Rače.

Verím, že v tomto volebnom období získam podporu medzi poslancami BSK, aby sme bazén opäť uviedli do prevádzky. Budem však potrebovať spoluprácu pri presadzovaní tejto myšlienky. Týmto článkom sa preto obraciam na vás aj s prosbou o občiansku podporu zámeru. Čím väčší záujem prejavíme, tým bude väčšia šanca zámer obhájiť ako celospoločenskú objednávku. Možno bude potrebné aj zozbieranie podpisov.

Mnohí sa ma pýtajú, ako bazén vyzerá a aké má parametre. Podarilo sa mi získať podrobnejšie informácie. Plavecký bazén bol otvorený asi v roku 1991 a postavený na základe projektovej dokumentácie z roku 1984. Pre záujemcov uvádzam zopár technických detailov z projektovej dokumentácie.

Bazén bol postavený v rámci komplexu športoviska pre účely vtedajšieho odborného učilišťa potravinárskeho. Investorm bol Zdroj PR Bratislava. Objekty športoviska (telocvičňa, bazén a šatne) sú založené na monolitických betonových pätkách. Zberná nádrž pod bazénom je založená na pätkách a základových pásoch z prostého betónu. Objekt plaveckého bazénu je kombinovanej konštrukcie. Prízemie objektu je riešené ako monolitický železobetónový skelet, v ktorom je riešená monolitická zberná nádrž bazénu. Voda sa do bazénu dostáva cestou recirkulačného systému a cez zariadenie na úpravu vody a dávkovaním chemikálií. Spôsob odberu vody z bazénu je vertikálny a horizontálny z dna, kde je vylúčené prisatie človeka. Počet

bazénových vpustí je 19. Stropná konštrukcia okolo bazénu je monolitická železobetónová trámová konštrukcia s monolitickými doskami. Okná sú oceľové a zdvojené. Rozmery bazéna 25m x 12,5 m x 1,65m ÷ 1,25 m.

Posledný záznam na tabuli v bazéne je zo dňa 23. 9. 2003, teplota vzduchu 27 °C, teplota vody 26,5 °C. Odvtedy stojí voda v bazéne. Steny jemne zarástli machom, ale bez straty jedinej kvapky vody priekopom sa drží bazén v podstate v poriadku. Pôvodnú technológiu by bolo potrebné vymeniť za efektívnejšiu a úspornejšiu. Pravdepodobne v poriadku je aj vzduchová ventilácia a kúrenie. Výmenu by si vyžadovali okná a keramická dlažba okolo bazéna. Bazén je konštruovaný ako nadzemná stavba, ku ktorej by sa dala pristavať aj letná terasa na slnečnej, južnej strane objektu. Ku komplexu patria aj ďalšie voľné priestory, ktoré by sa dali postupne upraviť napríklad na wellness a školské pracovisko pre praktické vyučovanie odborných predmetov v oblasti služieb a cestovného ruchu. Prevádzka bazéna bola vraj stratová. Náklady boli cca 50 000 € a výnosy 30 000 €. Pre úspešnú argumentáciu efektívnosti využívania bazénu budeme potrebovať pomôcť škole s nápadmi pre maximálne využitie, aby sa prevádzková strata nevytvárala.

Je pravdepodobné, že dnešné technológie sú ďaleko efektívnejšie, ale aj tak podstatný bude skutočný záujem o plávanie nielen zo strany športovcov, ale aj okolitých škôl a verejnosti. Úvítala by som nejaké inšpirácie na pravidelné využívanie bazéna. Pomohli by aj nejaké fotografie z doby, keď bazén fungoval. Konali sa tam rôzne preteky a výcviky. Ak by ste nejaké našli, pošlite mi ich, prosím, na mail, alebo mi zavolajte a ja ich oskenujem.

V lete pripravujeme rozpočet župy na rok 2015 a na ďalšie dva roky. Čím bude náš hlas silnejší, tým skôr sa nám podarí tento zámer do rozpočtu presadiť. V krátkom čase pripravím petičný hárok, ktorý by sme adresovali Zastupiteľstvu BSK. Umiestním ho sem aj na Facebook.

RNDr. Anna Zemanová
poslankyňa Z BSK za Raču a Vajnory
(článok je na <http://anna-zemanova.racan.sk>)

MÚ mi nečinnosťou spôsobuje ujmu

Vystúpenie na rokovaní MZ MČ Bratislava – Rača dňa 18. februára 2014

Vážené panie poslankyne,
vážení páni poslanci,

pri výstavbe chaty v lokalite „Saurisle“, na parcele vedľa mojej vinice, dochádza k zásahom do môjho pozemku, pretože Stavebný úrad MČ Bratislava – Rača ani po opakovaných upozorneniach a sťažnostiach na nečinnosť jeho pracovníkov neprihliadol suseda-stavebníka dodržať podmienky stavebného povolenia a v určenej lehote postaviť na jeho pozemku plot. Stavebný úrad sa k zodpovednosti za tento stav nehlási.

Z uvedených dôvodov problém, pretrvávajúci už viac než rok, predkladám verejne na miestnom zastupiteľstve MČ a žiadam Vás a príslušné útvary MÚ o jeho posúdenie a vyriešenie. Podrobný opis objasňujúci podstatu a stav problému je prílohou môjho vystúpenia, do Vašich poslaneckých schránok som ho doručil včera 17. februára 2014. Tu len zhrniem svoj pohľad na celú záležitosť:

K zásahom do môjho pozemku dochádza opakovane a riešenie sa vlečie dlhé mesiace. Pracovníci MÚ nedbali na moje podnety a upozornenia, neplnili sľuby ani lehoty, sused-stavebník dodnes nespĺnil podmienky uložené v stavebnom povolení a stavebný úrad sa tomu stavu nečinne prizerá. Hl. kontrolór napriek tomu nenašiel na činnosti pracovníkov stavebného úradu žiadne pochybenie a MÚ ma presvedča, že ide o susedský spor a odporúča mi riešiť ho na políciu a na súde...

Som presvedčený, že 1) sa nejedná o spor medzi mnou a susedom-stavebníkom, 2) zásahy do môjho pozemku sú dôsledkom pomalého, neprofesionálne a alibistického postupu pracovníkov stavebného úradu MÚ a 3) MÚ nechráni moje práva a svojou nečinnosťou mi spôsobuje majetkovú aj nemajetkovú ujmu.

Žiadam poslancov, aby 1) zaviazali vedenie MÚ a stavebného úradu napraviť tento nezákonný stav a 2) moje vystúpenie vrátane prílohy zahrnuli do zápisnice z rokovania MZ.

Benedikt Žitný
(článok je na <http://obcan.racan.sk>)

facebook

Pridajte sa k nám na Facebooku – račan.sk
www.facebook.com/racan.sk

a Priatelia Rače
www.facebook.com/groups/priateliarace/

Sledujte na webe portál račan.sk
www.racan.sk

Z Vajnora cez Jur do Rače na bicykli po cyklotrase

Cyklotrasy nás spájajú, obec s obcou, región s regiónom, Vajnory s Wolfstahlom.

Cesta k úspechu býva niekedy kľukatá a trnistá, ale býva korunovaná úspechom, tak by sa asi dala hodnotiť príprava projektu cyklotrasy JURAVA. Veď po rokoch námahy a prekážok, je to skvelá správa a pocit zadosťučinenia nielen pre nás Vajnorákov, Račanov a Juranov a vlastne všetkých Bratislavčanov a aj pre všetkých ľudí, ktorým bude cyklotrasa slúžiť.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR schválilo v januári 2014 združenie JURAVA dotáciu 617 493 eur na vybudovanie plynulej Malokarpatsko-šúrskej cyklomagistály medzi mestskými časťami Rača a Vajnory a mestom Svätý Jur. Dĺžka cyklotrasy je úctyhodných takmer 28 kilometrov. Združenie JURAVA aktuálne zastupuje Jozef Móriak za úzkej a významnej spolupráce s pani Ing. Marianou Fiamovou – prednostkou úradu za mesto Svätý Jur a s pánom Ing. Máriom Schwabom, poradcom starostu za MČ Vajnory. Ukončenie prác na cyklotrase sa očakáva už koncom tohto roka.

Projekt začal písať svoju históriu už v roku 2007, kedy mestská časť Vajnory bola lídrom tvorby prvého projektu cyklotrasy, po vzore i za pomoci obce Gols (Rakúsko) a hlavne vďaka financiám z operačného programu Intereg III vytvorila návrh projektu cyklotrasy. Na jeho tvorbe sa podieľala aj mestská časť Rača aj mesto Svätý Jur. Aktívny športovec a iniciátor cyklotrasy JURAVA starosta Ján Mrva s presvedčením hovorí: „Veď cyklotrasy sú na to, aby spájali obec s obcou a región s regiónom, áno technickou rečou sú to líniové verejnoprospešné stavby, ktoré prechádzajú plynule z obce do obce, ale hlavnou myšlienkou je spájanie ľudí.“ Preto Vajnory iniciovali vznik združenia v roku 2009, ktoré hneď v tomto roku podalo žiadosť o Nenávratný finančný príspevok z fondov EÚ, no tesne pred podaním žiadosti vtedajší starosta Rače p. Zvonár odstúpil z fungovania združenia a celú prácu dokončili dvaja partneri Vajnory a Svätý Jur.

Žiadosť bola nakoniec úspešne podaná a prešla všetkými hodnotiacimi kolami, avšak hoci bol projekt vyhodnotený bez chýb, oficiálne stanovisko ministerstva bolo, že nie je dostatok financií pre danú výzvu z Operačného programu Bratislavský kraj. Spolupráca pokračovala aj po komunálnych voľbách v roku 2010, kedy mestská časť Rača opätovne pristúpila do združenia.

V roku 2011 JURAVA prepracovala projekt, ktorý bol podaný na jar roku 2012. Druhé podanie v roku 2012 bolo bohužiaľ neúspešné pre obštrukcie samotného ministerstva, ktoré vtedy viackrát posúvalo termíny nielen uzávierky, ale aj vyhodno-

tenia podaných projektov. Nasledovali predčasné parlamentné voľby, zmeny na riadiacich postoch v štáte. Možno by mala verejnosť poznať aj takú zaujímavú informáciu, že negatívne stanovisko sme dostali pre nepodpísané zmluvy od Slovenského pozemkového fondu na prenájmy pozemkov pod cyklotrasou, ktoré sme včas nedostali práve kvôli spomínaným politickým zmenám na Slovensku. Nebol vymenovaný štatutár SPF, a tak nemal kto podpísať zmluvy.

Starosta Ján Mrva s energiou seba vnetnou, napriek skepe tvrdil, že vzdávať sa netreba a napriek prekážkam, sa treba pokúsiť uspieť s projektom aj do tretice. Energický duch Vajnorského starostu v spolupráci so starostom Rače P. Pilinským a primátorom Svätého Jura A. Achbergerom mal nakoniec želaný úspech. Okrem obsahovej projektovej dokumentácie vtedy JURAVA predložila aj výsledky verejného obstarávania na dodávateľa prác, kde sa jej podarilo znížiť pôvodnú „rozpočtovú“ cenu projektu z 1 080 000 eur na súčasnú sumu, čiže takmer o 40 %, čo bola jedna z úspešne zvládnutých úloh poradca starostu Vajnora M. Schwaba.

Náročné bolo vysporiadanie nájomných zmlúv k pozemkom ležiacim na trase cyklotrasy, veď ide o zmes rolí, vinohradov, súkromných pozemkov, či zastavaných území v intraviláne obcí alebo územie prírodnej rezervácie okolo kanála Šúr a pod.

Na tvorbe projektu sa podieľalo ešte niekoľko dôležitých ľudí, ktorým je potrebné poďakovať, a to v prvom rade projekčnej kancelárii DIC na čele s Ing. Fedorom Zverkom, za trpezlivosť pri mnohonásobnom prepracovávaní dokumentácie, na základe požiadaviek riadiaceho orgánu i samotného vývoja projektu, ďalej pracovníkom úradu v Svätom Juri, pani Metkeovej a kolektívu, spoločnosti Synergies, ktorá významne pomáhala pri komunikácii s ministerstvom pôdohospodárstva a hlavne s pisaním projektu na podanie výzvy projektu v programoch fondov EÚ, a v neposlednom rade zamestnancom stavebného úradu vo Vajnoroch, pani Ing. Klaučovej a pánovi Ing. Svátkovi za ich precíznu prácu pri vypracovaní stavebného povolenia a získavaní rôznych súhlasov od správcov komunikácií i rôznych príslušných orgánov“, dodáva Ing. Schwab.

Ako bude vyzerať cyklotrasa vo Vajnoroch? Vajnorský „okruh“ bude tvoriť približne 1/3 z celkovej trasy cyklotrasy, a to smerom do Jura popri Šúrskom kanáli a cestou popri Jurskej ceste späť okruhom do Vajnora. V zrekonštruovanom Parku pod Lipami, ktorý otvoríme tento rok, bude aj oddychová zóna pre cyklistov. V Parku pod Lipami budú fitness prvky a napojenie na cyklotrasu otvorí možnosti aktívneho odpočinku pre celé rodiny, čo je podstata cyklotrasy, aby spájala ľudí.

My Vajnoráci sme hrdí na svoj titul „dediny v meste“ a s hrdosťou si udržiavame svoje

tradície, ktoré máme podobné s našimi partnermi v Rači a Svätom Jure. Pre Vajnory sú charakteristické nielen vinohradníctvo, roľníctvo alebo folklór, ale aj silná viera a pracovitost'. Preto podľa starostu Jána Mrvu Vajnoráci a všetci návštevníci cyklotrasy ocenia možnosť aktívne relaxovať na bicykli, korčuľach, chôdzou alebo behom, či len prechádzkou na čerstvom vzduchu. Na cyklotrase si nájdú to svoje teda všetci od rodín s deťmi, mládeže, či aktívnych športovcov. Vo Vajnoroch sa tešíme aj na budúce napojenie cyklotrasy na Vrakúňu až k Malému Dunaju a odtiaľ k Dunaju do Rakúska a cez Cyklomost Slobody v Devínskej Novej Vsi naspäť. Z Vajnora na bicykli sa tak dostaneme cez spojené brehy Dunaja po medzinárodnej cyklotrase Eurovelo 6 až do našej družobnej obce Wolfstahl v Rakúsku a aj ďalej. Spojená Európa bez hraníc tak dostáva ten pravý význam aj pre Vajnorákov.

A ešte aktuálny stav projektu – sú podpísané zmluvy s ministerstvom, je ukončený proces verejného obstarávania a rovnako je podpísaná aj zmluva s víťazom VO firmou Strabag, ktorá ponúkla najnižšiu cenu realizácie. Dňa 11.4.2014 bolo podpísané už aj prevzatie staveniska pod kontrolou spoločnosti IDM-ba s.r.o., ktorá bude vykonávať stavebný dozor stavby, takže práce môžu začať ☺. Prvé stavebné úpravy sú naplánované v termíne od 5. mája, a to na hrádzi Šúrskeho kanála v smere od Vajnora. V dvojtyždňových intervaloch a samozrejme v prípade potreby aj častejšie sa budú uskutočňovať kontrolné dni za účasti projektanta i ostatných zainteresovaných osôb.

Dá sa povedať, že práce už vlastne začali, keďže 12. apríla sa na podnet aktivistov pod vedením Matúša Ferencíka uskutočnila prvá „čistiaca akcia“ v budúcom cyklo úseku Rača – Sv. Jur, kde bolo najväčšie množstvo rôznych menších či väčších odpadkov až po pneumatiky.

Združenie obcí Jurava nespí na vavrínoch a popri realizácii prvej spoločnej cyklotrasy už projektuje a pripravuje ďalší úsek jej napojenia smerom do Vrakune. V budúcom príspevku prinesieme podrobnejšie informácie ako i mapku plánovanej cyklotrasy.

Máριο Schwab
poradca starostu MČ Bratislava-Vajnory
(článok je na <http://obcan.racan.sk>)

Pár poznámok k navrhovanej športovej hale v Rači

Na úvod chcem povedať, že návrh na vybudovanie multifunkčných športových hál v Krasňanoch veľmi vítam a verím, že pomôže zvýšiť športovanie hlavne detí a mládeže v Rači. Sám som dlhoročný aktívny športovec a vítam každú aktivitu smerujúcu k odtrhnutiu detí od počítačov.

Bol som už na dvoch prezentáciách troch navrhnutých projektov – obe trvali cca 3 hodiny, takže viem približne 6 hodín rôznych informácií. Boli to ideové zámery, s ktorými sa v tejto fáze dá ešte hýbať, preto aj takto verejne otváram možnosti na diskusiu a polemiku. Budem rád, ak napíšete svoj názor aj v diskusií.

Najprv pracovne rozdelme projekty – projekt č. 1 Multikom (zameranie na tenis, PGA SK), projekt č. 2 Všešportový areál detí a mládeže (Kapuš a spol., LINOX), projekt č. 3 Športovo-relaxačný komplex Rača (Višňovský a spol., LBG Aréna a ProTennis Academy). Poradie projektov je tak, ako boli odprezentované v poradí na prezentácii v NKD. Každý z týchto projektov má svoje plusy a mínusy, nakoľko však súťažia medzi sebou, tak bude dobré, aby v druhom kole predstavili návrh riešenia niekoľkých základných otázok, ktoré vyvstali (netreba zabúdať, že mestská časť sa na investíciu podieľa vloženie pozemku v hodnote niekoľkých miliónov €).

1. či sú investori ochotní nejakým spôsobom zapracovať súčasný bikrosový areál (napr. nevybudovaním parkoviska ale podzemných garáží)?
2. či sú ochotní investori nejakým spôsobom spolupracovať s FK Rača pri vytvorení tréningovej plochy?
3. koľko verejne prístupných priestorov ponechajú pre verejnosť?

Podľa mňa by mal vyhrať projekt, ktorý sa najlepšie vysporiada s horeuvedenými otázkami. Ešte raz, netreba zabúdať, že mestská časť resp. mesto dáva do hry pozemok v hodnote niekoľkých miliónov € a keďže sú traja záujemcovia, tak môžu medzi sebou súťažiť o najlepšie riešenie.

Napišem ešte veľmi stručne môj názor na projekty v súčasnom znení:

Projekt č. 1:

plusy: podzemné parkovisko, zapracovanie kombinovaného kúpaliska s plavárňou, dobrý projekt pre tenistov;

mínusy: veľké množstvo tenisových kurtov – ostatné projekty majú tiež kurty ale nie v takej miere – potreba orientácie na väčšie množstvo športov, nevyjasnené financovanie, bolo by potrebné viac zelene, architektonicky dopracovať.

Projekt č. 2:

plusy: zahrnutie najväčšieho množstva športov na zimnú aj letnú sezónu, verejná bežecká dráha, športovo-regeneračné centrum, konkrétne predstava o klubovej činnosti, zapracovanie Račianskeho potoku do projektu;

mínusy: nevyjasnené financovanie, nadzemné parkovisko, pre niekoho je mínusom aj nezapracovanie plavárne (na druhej strane v Rači sú aktuálne viaceré nefunkčné plavárne, ktoré treba začať riešiť), väčšia miera zastavanosti, bolo by potrebné viac zelene.

Projekt č. 3:

plusy: vizuálne architektonicky najkrajší návrh, veľké množstvo zelene, vybudovanie uceleného komplexu, jasný finančný garant, projekt vyzeral najekologickejší, skejtpark;

mínusy: projekt pokrýva menšie množstvo športov – plaváren aj zimná plocha má obmedzené využitie – navrhovaná multifunkčná plocha je iba doplnkom projektu a relatívne malá (nedá sa využiť plnohodnotne v zime pri nízkej teplote), nejasnosti okolo dvojpodlažnej ubytovne (na obrázku červený objekt), parkoviská nad zemou, nejasná lokalizácia skejtparku.

Teraz sa teda ide do druhého kola a uvidíme čo ponúknu investori, bolo by dobré, ak by projekty boli zverejnené kompletne aj na webe, aby ich mohli všetci lepšie vidieť a zhodnotiť. Na webovom portáli pána Bednariča boli zverejnené nejaké náčrty – sú dostupné v článku na www.racaweb.sk.

Projekty sú to zaujímavé, vďaka všetkým, ktorí na nich pracovali, verím, že sa spoločne v kombinácii starosta – poslanci – občania podarí vybrať najlepší projekt.

Mgr. Michal Drotován

www.drotovan.sk

(článok je na <http://michal-drotovan.racan.sk>)

Zašlá sláva vinohradníckych domčekov

... sú maličké a opustené, majú iba pár metrov štvorcových a nachádzajú sa na svahoch račianskych a vajnorských viníc. Ich zašlá sláva sa nedá prehliadnuť. Niektoré sú na pokraji zrútenia, iné slúžia ako smetisko. Iba zopár je ako-tak udržiavaných pri živote. Múry z tehál, či kameňa sú ale napriek zubu času pevné a neporušené.

Určite neslúžili iba ako prístrešok pred nepriaznivým počasím. Dávni majitelia v nich museli tráviť dosť času, pritom sa kochať a pracovať vo svojich milovaných vinohradoch.

V iných štátoch by boli dávno zrekonštruované, a ak by o nich nikto nejavil záujem – slúžili by ako múzeum.

Škoda, že keď sa narodila naše právnická, už tam nebudú, či... ?

Gabriela Slivová

(článok je na <http://gabriela-slivova.racan.sk>)

Pieseň nášho kraja

Dobroslava Luknárova

*Pustý domček – zašlá sláva.
Iba vietor, iba tráva
dnes načúva tvojim snom
Po robotách, vínnom moku,
po kopáčoch, speve, kriku
ostal iba – distichon*

*Márna stopa v starých kľúčoch
– už ju nikto nehľadá
V kútoch domku, v pavučinách
v ničotnosti sa rozpadá
Kde je pieseň? Kam sa skryla,
aj smutná, aj bujará –
Ech, vinohrad!
Pošla sláva statočného vinára?*

*Pošla, pošla ako vietor
dávna drina, lopota
V nových riadkoch vinohradov
kvitne iná robota
Pospevuje pamäť kraja
piesne mladé, snivé:
O vínku, čo v našej Rači stále kvasí, žije.*

Ako sa slávilí májové sviatky v našej farnosti

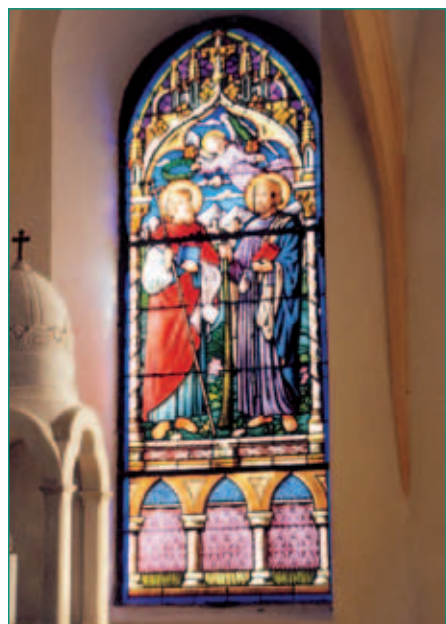
V máji – tomto krásnom mesiaci zasvätenom Panne Márii, kedy sa prebúdzajú príroda zo svojho zimného spánku – bolo v minulosti v našej farnosti množstvo sviatkov, ktoré smerovali farnosť.

Okrem tradičných litánií k úcte Panny Márie spievaných pred omšou, sa ľudia stretávali aj pri ďalších slávnostiach, ktoré mali svoje tradície a ustálený poriadok. Dnes, keď si nevieme nájsť čas, aby sme si vypočuli zaujímavú prednášku, alebo okrem nedele, aspoň raz v týždni sa zúčastnili na svätej omši, môžeme len žasnúť, koľko času trávil spoločne pri modlitbách, či oslavách a slávnostných sprievodoch. Nechce sa mi veriť, že by boli s časom na tom lepšie ako my. Rovnako strávili celý deň v práci (i keď odlišnej), mali svoje domáce povinnosti, no farnosť žila oveľa duchovnejším životom. Veď posúďte sami.

3. máj – Sviatok sv. Filipa a Jakuba, mladšieho, patrónov kostola – hody

Hody – to je sviatok patróna farského kostola. U nás v Rači máme dvoch. Preto sa o Račanoch zvyklo hovoriť, že majú nielen Jakuba, ale aj „filipa“, že sú teda nielen múdri, ale aj šikovní.

Od vzniku nášho farského kostola evidujeme v jeho histórii zasvätenie viacerým patrónom – Všetkým svätým i Panne Márii. Zasvätenie dnešným patrónom – apoštolom svätým Filipovi a Jakubovi – sa uskutočnilo 1. mája 1844, kedy sa podľa vtedajšieho cirkevného kalendára oslavoval sviatok týchto apoštolov. V tento deň bol totiž v Ríme v 6. storočí postavený kostol „Svätých dvanástich apoštolov“ a neskôr doň boli v ten istý deň prenesené ostatky sv. apoštolov Filipa (z Carihradu) a Jakuba (z Carihradu alebo Jeruzalema).

Sv. Filip a sv. Jakub, okno vo farskom kostole

Procesia Božie telo, jún 1968

Hody sa slávilí v nedeľu po sviatku sv. apoštolov Filipa a Jakuba. Podľa nového liturgického kalendára sviatok týchto apoštolov pripadá na 3. mája. Vďaka „oslavám“ svetského sviatku práce sa cirkevná hodová tradícia v Rači takmer vytratila a dnešné hody sú žiaľ, viac „pohanským“, ako kresťanským sviatkom.

Pôvodne mal tento sviatok celkom iný charakter. Na hody sa farnosť osobitne pripravovala. Upratovali sa domy, dvory, ulice. No upratovalo sa aj „vo vnútri“. V sobotu sa konala spoločná spoveď, po nej sa upratával a vyzdobil kvetmi a zelenými girlandami so stuhami kostol a priestranstvo pred ním. Nedeľné ráno sa začínalo vyhrávaním dychovky, ktorá potom asistovala aj pri svätej omši. Slávnostná svätá omša sa konala vo farskom kostole za prítomnosti celej farnosti, hlavne jej mužskej časti. Ženy, tie väčšinou chodievali v tento deň na „malú“, a potom chystali obed pre celú rodinu a početných hostí.

Ľudia sa obliekli do tradičných slávnostných krojov. Členovia všetkých spolkov zasa do svojich rovňošiati. Títo si priniesli do kostola aj svoje spolkové zástavy. Okrem nich sa na „hrubej omši“ zúčastňovali aj významní rodáci, hostia a celé zastupiteľstvo na čele s richtárom (dnešným starostom). Pred oltárom Sv. Jána Nepomuckého boli pre nich vyhradené miesta v predných laviciach. Popoludní boli v kostole litánie. Až po nich sa začala svetská slávnosť. Na jej začiatku sa konal futbalový zápas. Neskôr sa k nemu pridali aj cyklistické preteky. Po športových podujatiach sa všetci obyvatelia Rače stretli na dnešnej Detvianskej ulici, kde boli rozostavané stánky s hodovými atrakciami. Slávnosť sa končila hodovými zábavami.

Vieme dnes niečo o našich patrónoch?

Svätý Filip, apoštol a mučeník

Význam jeho mena možno odvodiť z gréckych slov „philos + hipos“ t. j. milovník koní. Žil v 1. storočí po Kristovi a zomrel okolo roku 62.

Pochádzal z galilejskej Betsaidy a patrila medzi prvých učeníkov, ktorých si povolal Pán Ježiš. Zanechal svoju rodinu i domov a nasledoval Majstra. Rozprával o ňom aj Natanaelovi (neskoršie apoštol Bartolomej), ktorého si Pán tiež povolal. Z evanjelia podľa Jána ďalej vieme, že práve na Filipa sa obrátil Pán Ježiš s prosbou, nech zoženie pokrm pre

viac ako 5000 ľudí, hoci vedel, že spraví zázrak a všetkých nasýti. Pri poslednej večeri, keď sa Pán Ježiš lúčil s apoštolmi, ho Filip poprosil, aby im ukázal Otca. Vtedy mu Pán – skoro až vyčítavo – povedal: „Filip, toľký čas som s vami a nepoznáš ma?! Kto vidí mňa, vidí Otca.“

Po nanebovstúpení Pána Ježiša svätý Filip hlásal radostnú zvesť v Malej Ázii, v časti nazývanej Frýgia (dnešné stredozápadné Turecko). Zomrel mučeníckou smrťou a je pochovaný v meste Hierapolis.

Svätý Filip býva znázorňovaný s krížom v ruke na znak svojej mučeníckej smrti.

Apoštol Jakub mladší

Jeho meno pochádza z hebrejského jazyka a znamená „Jakagóbl“ – druhorodený, „držiaci sa za nohu“ alebo „Jaaqob“ – „Boh ochraňuje“. Žil taktiež v 1. storočí po Kristovi a zomrel asi v rovnakom roku ako svätý Filip.

Podľa viacerých prameňov bol apoštol Jakub synom Alfeja a Márie, ktorá mohla byť sestrou Panny Márie alebo sestrou jej ženicha svätého Jozefa. Mal brata Júdu Tadeáša, ktorý sa tiež stal učeníkom Pána Ježiša. Obaja bratia boli teda Jeho blízkymi pokrvnými. Svätý Jakub mladší bol svedkom zmŕtvychvstania i nanebovstúpenia Pána. V začiatkoch kresťanstva si ho veriaci ctili hlavne pre jeho spravodlivosť, skromnosť a nábožnosť. Aj preto bol zvolený za prvého jeruzalemského biskupa a okolo roku 50 zvolal prvý jeruzalemský koncil. Podľa tradície je autorom listu, ktorý má meno po ňom. Svätý Pavol o ňom hovorí ako o „opore Cirkvi“. Zomrel mučeníckou smrťou, no predtým, ako ho umučili, pred všetkými vyhlásil, že Kristus je Božím Synom. Potom ho ukameňovali a kto si ho udrel tkáčskou palicou tak, že dokončil. Jeho pozostatky boli uložené v jeruzalemskom chráme a časť z nich sa preniesla do Ríma, do chrámu Svätých apoštolov.

V umení býva apoštol Jakub mladší zobrazený ako biskup, častejšie však s tkáčskou palicou.

4. máj – Sviatok sv. Floriána – sviatok račianskej farnosti

Svätý Florián bol rímskym plukovníkom v meste Lauriacum blízko terajšieho Linca. V roku 303 ho cisár Dioklecián zbavil úradu, lebo sa nechcel klaňať cudzím modlám. Neskôr ho nechal potupne zbíť a mučiť a napokon ho popravil zhodením do rieky Enže.

Socha sv. Floriána

Svätého Floriána mali obyvatelia Rače vo veľkej úcte. Z histórie našej obce vieme, že Raču viackrát postihli veľké požiare. Pri jednom z nich v roku 1732 zhorelo 93 domov a zahynulo 7 obyvateľov. Oheň sa vraj zastavil na mieste, kde dnes stojí socha svätého Floriána (ul. Pri vinohradoch). V „prevencii“ pred požiarom sa obec zaviazala uctievať tohto svätca, aby osobitným príhovorom uchránil Raču pred požiarom.

V tento deň sa konala vo farskom kostole svätá omša „pod vyložením“ najsvätejšej Sviatosti Oltárnej za prítomnosti členov hasičského spolku v slávnostných uniformách. Počas omše kňaz posvätil spolkovú zástavu. Po omši sa vydala procesia za sprievodu hasičskej dychovky ku soche svätého Floriána. Pred sochou sa konala krátka pobožnosť a procesia sa ukončila požehnaním vo farskom kostole.

16. mája – sviatok Sv. Jána Nepomuckého

Socha tohto svätca (ktorá donedávna stála „odložená“ pri stene farského kostola a v súčasnosti sa reštauruje), stávala kedysi na hlavnom námestí (dnes Námestie A. Hlinku). Cez námestie pretekala potok a sochy tohto svätca sa z úcty k jeho mučeníckej smrti zvyčajne stavali v blízkosti vodných tokov, alebo na mostoch nad nimi. Na vigíliu, večer pred sviatkom sv. Jána Nepomuckého sa konala pobožnosť pri soche sv. Jána s následným požehnaním v Erdödyovskej kaplnke (na mieste dnešného Obecného domu). Na sviatok sv. Jána sa vo farskom kostole konala svätá omša „pod vyložením Najsvätejšej sviatosti Oltárnej“ pri bočnom oltári sv. Jána Nepomuckého, po ktorej nasledovala procesia k soche sv. Jána. Po krátkej pobožnosti sa sprievod vrátil do farského kostola, kde bola slávnosť ukončená požehnaním.

Krížové dni

Tri prosebné dni (pondelok, utorok a streda) pred sviatkom Nanebovstúpenia Pána sa slávia ako krížové, alebo prosebné dni. Svoje meno dostali od toho, že pri procesiách v tieto dni sa na čele sprievodu niesol kríž, akoby sám Kristus, prostredníctvom ktorého môžeme dúfať vo vypočutie našich modlitieb, viedol sprievod. Krížové dni zaviedol v roku 468 sv. Mamertus, viennsky biskup. V tom čase postihli

Francúzsko veľké pohromy – zemetrasenia, nákazy, veľká drahota a hlad. Sv. Mamertus bol presvedčený, že je to trest Boží a domnieval sa, že odvrátiť toto zlo je možné len prosbami k Otcovi milosrdenstva, ktorý nikdy nezavrhuje prosby kajúcnikov. Prosebné dni sa rýchlo rozšírili a od roku 804 boli zavedené v hlavnom meste kresťanstva – Ríme pápežom Levom I.

U nás v Rači sa v tieto dni konali procesie na tri rozličné miesta. V pondelok, po rannej svätej omši sa konala procesia s krížom na cintorín ku kaplnke najsvätejšej Trojice, ktorá stála pri hlavnej ceste z Bratislavy do Svätého Jura. Po modlitbách pri kaplnke sa sprievod vrátil do kostola, kde sa pobožnosť ukončila požehnaním. V utorok sa sprievod s krížom vydal ku kaplnke svätej Anny, ktorá dodnes stojí na konci ulice Pri vinohradoch (na „Dolnom konci“). V stredu sa na úvod obradov išlo s krížom ku Erdödyovskej kaplnke, kde sa konala svätá omša a modlitby. Sprievod sa potom vrátil do farského kostola, kde sa Krížové dni ukončili slávnostným spevom „Teba Boha chválime“ a požehnaním.

Sviatok Božieho Tela

Tento sviatok – zasvätený úcte Oltárnej sviatosti (Najsvätejšieho tela a krvi Kristovej) – bol zavedený v roku 1246. Ak bola Veľká Noc skoro, aj tento sviatok sa slávil v máji (slávi sa v druhý štvrtok po Turicách – Zoslaní Ducha Svätého). Spočiatku nadväzoval na starodávny zvyk brať so sebou eucharistický chlieb ako záruku ochrany pred nebezpečenstvom. Sviatok bol uznaný pápežom Urbanom IV., ale jeho oslava sa konala iba vo vnútri kostola. Až pápež Ján XXII. nariadil, aby sa v tento sviatok niesla Oltárna sviatosť ulicami.

V Rači sa na sviatok Božieho Tela pripravovala celá farnosť. Ulice, po ktorých kráčal sprievod boli vyzametané a posypané materinou dúškou, domy upratané a vyzdobené kvetmi, obrazmi a sochami Božského Srdca Ježišovho. Dievčatá a ženy zbierali lupienky kvetov a mládenci vyzdobovali domy a oltáre zelenými vetvičkami. Sprievod mal svoj ustálený poriadok. Vo farskom vestníku z roku 1929 sa píše, že „napred išli v dvojrade školské deti, potom mládenci a muži, za nimi dievčatá a ženy, v prostriedku kráčali orli (členovia spolku), potom nasledovala socha Božského srdca, za ňou kresťanskí robotníci, potom prapór Božského srdca, remeselnícka jednota, ruženčiarcky spolok, hasičský zbor, socha Lurdskej Panny Márie, za touto išla hudba, nasledovaná mariánskou družinou, za nimi kráčali prvoprijímajúce dievčatká, ktoré sypali lupienky kvetov pred Najsvätejšiu oltárnu sviatosť. Oltáre boli na štyroch miestach – u pána revírnika, pri soche sv. Floriána, v kaplnke sv. Anny na konci ul. Pri vinohradoch a pri soche sv. Jána Nepomuckého“.

Všetky spolky niesli v sprievode svoje zástavy a okrem toho vybraní mládenci a muži niesli kostolné zástavy, sochu Božského Srdca a samozrejme baldachýn. Na poriadok a organizáciu sprievodu dohliadala usporiadateľská služba, ktorú tvorili dobrovoľní členovia spolku legionárov a hasičov.

Mária Hatalová

(článok je na <http://maria-hatalova.racan.sk>)

Foto Ľudovít Havlovič

Pozotória

časť Rače pod cestou č. 502 od železničnej stanice, pod Púchovskou cestou a Žitnou ulicou.

V roku 1840, keď začala premávka konskej železnice z Bratislavy (Pozsony) do Trnavy, bola tam vybudovaná stanica pre preprahu koní, ktoré ťahali vlak. Vlak premával v tom čase dvakrát za deň. Pri krajinskej ceste do Bratislavy (Pozsony) sa nachádzal Pálffyovský majer so zájazdovým (ubytovacím) hostincem s názvom „U zeleného stromu“. Neďaleko stál veľký strom topol ešte v 70. rokoch minulého storočia. Neskôr tento hostinec bol pomenovaný podľa udalosti známej v povestiach, ako hostinec „PEKLO“. Pôvodné objekty hostinca, ako aj preprahacie stajne pre kone, ktoré ťahali vlak, boli pri rozširovaní cesty č.502 (do súčasného stavu) – zbúrané. Mohutnejšia výstavba v tejto časti nastala po prechode konskej železnice na parnú premávku, ako aj rozširovaním železničnej trate smerom na Vajnory a budovaním „Zriaďovacieho nádražia“ – RENDEZU a prípojku na hlavnú stanicu. Táto časť Rače – Račišdorfu svoj rozmach výstavby pod názvom „Pozotória“ nabrala v rokoch po I. svetovej vojne, najmä v 30. rokoch minulého storočia. Keď sa staval nový kostol na cintoríne (1936 – 1937), nová časť Račišdorfu mala už takmer 300 domov. Z čoho vznikol názov „Pozotória“ nepodarilo sa nám rozlúštiť.

Ľudovít Havlovič

(celý článok <http://ludovit-havlovic.racan.sk>)

Sledujte na webe portál
račan.sk www.racan.sk

Náš dzedinek povídali, že aj my sme byli Nemci

Sága rodu Luknárovcov (2. časť – dokončenie)

V roku 1553 pozostávala Rača z dvoch obcí a mala dvoch richtárov. Každá obec mala 15 port, t. j. 60 domov. Obec, kde sa nachádzal i katolícky kostol, terajší horný koniec, patrila pod devínske panstvo. Obec na dolnom konci patrila rodine grófa Farkaša.

Niekedy pred rokom 1580 sa stal zemepánom horného konca gróf Siegfried Kolonitsch. Tak, ako mnohí iní zemani, stal sa luteránom a v roku 1580 povolal sem prvého luteránskeho kazateľa Reisa. Pôvodne katolícky kostol zhabal pre evanjelickú cirkev a všetci jeho poddaní sa museli, podľa teritoriálneho práva „Koho zem, toho viera“, stať luteránmi, či chceli alebo nechceli. Okrem toho mali prísne zakázané ženiť sa s Chorvátami, aby náhodou z evanjelickej cirkvi nezdupkali.

Služby božie ako i vyučovanie v evanjelickej škole sa konali v nemeckom jazyku. Pôvodní nemeckí prisťahovalci začali sa učiť spisovnú nemčinu miesto bavorského alebo baden-württemberského nárečia.

Bariéra medzi horným a dolným koncom sa týmto ešte viac zväčšila.

Pre svoju potrebu si gróf Kolonitsch vubudoval vedľa svojej kúrie, na dnešnom Hlinkovom námestí v mieste obecného úradu, kaplnku. V rokoch 1590 – 1606 stala sa evanjelická cirkev v Račištorfe aj matko-cirkvou Bratislavy, kde evanjelici v tej dobe nemali svoj kostol. Na službách božích sa zúčastňovali šľachtici a slobodní magnáti.

V niektorých literárnych prameňoch sa uvádza, že gróf Kolonitsch v tej dobe pozval do Račištorfa ďalších nemeckých prisťahovalcov, aby posilnil nemecký vplyv v tejto časti obce. Potvrdenie tohto názoru som zatiaľ nikde neobjavil a taktiež nie som presvedčený, že by sa tu nasťahovali nejakí Chorváti, ktorí do Račištorfa prišli v tej dobe v dvoch vlnách v rokoch 1550 a 1580.

V roku 1606 protektor evanjelickej cirkvi gróf Kolonitsch zomrel.

V tom istom roku oženil sa gróf Keglevič s dcérou grófa Batoryho, majiteľa devínskeho panstva a stal sa račištorfským zemepánom. Bol katolíkom a začal usilovať o rekatolizáciu dediny. Existenciu evanjelickej cirkvi v Račištorfe zachránilo uzákonenie náboženskej rovnoprávnosti, ktoré schválil uhorský snem v roku 1608.

Koncom 16. storočia zomrel zemepán dolného konca gróf Farkaš a preto, že nemal potomkov, jeho majetok pripadol kráľovnej. Katolícky kostol prevzala katolícka cirkev až v roku 1629. Jednou z možných príčin bolo Bethlenovo povstanie. V rokoch 1623 až 1626 obsadil Bethlen celé Slovensko. Nevie, kde sa počas takmer päťdesiatich rokov katolíci krstili a sobášili.

Bola to veľmi ťažká doba pre poddaných, lebo ich domy a skromný majetok zničili a rozkradli vojaci.

Určité upokojenie situácie nastalo po roku 1635, keď Račištorf a devínske panstvo

prevzal palatín Palfy z Erdódu. Evanjelický kazateľ bol v roku 1634 z obce vypovedaný. Zástupca starostu ho odviezol na hranicu obce a kopol ho v neslušnom slovnom sprívode do zadnej časti tela.

Ešte stále nebolo pohróm dosť, v roku 1679 vypukol v obci mor a začalo sa Tökölyho povstanie za pomoci Turkov, ktorí zničili všetko, čo bolo obnovené. Nešťastia stále nebolo dosť a v roku 1703 vypuklo Rákoczyho povstanie a trvalo až do roku 1711. Pre Račištorf a jeho vinice to znamenalo úplnú pohromu.

Nastala veľká bieda a dva roky potom ešte trvala morová epidémia.

Na koniec nešťastného obdobia našej dediny musíme uviesť požiar, ktorý sa stal v roku 1732. Pri ňom zhorelo na hornom konci 93 domov a katolícka fara. Z fary sa nepodarilo nič zachrániť, zhorela matrika, ktorá sa začala písať od roku 1629 a iné dôležité písomnosti.

Týmto vznikla informačná medzera, a preto sa pri našich úvahách o dolnom konci budeme môcť spoliehať len na matriku vedenú od roku 1733, už uvedené urbáriálne tabuľky z roku 1768 a knihu evanjelickeho farára Polevkovicsa z roku 1885.

Keď pripustíme, že na hornom konci v roku 1606 žili len poddaní nemeckej národnosti, je potrebné uviesť, že ich evanjelická škola stále, až do konca 2. svetovej vojny, dobre fungovala a pomáhala udržiavať nemecké povedomie a vzdelanie.

Určitá migrácia katolíkov na horný koniec po tom, ako sa stal zemepánom Račištorfa gróf Keglevič, mohla postupne nastať, ale stále tam pretrvávala nemecká evanjelická väčšina.

Na dolnom konci bola situácia úplne iná. Isté je, že aj na dolnom konci žili Nemci.

Boli to tieto rody:

Beutelhauser, Brychta, Hauskrech, Hoffner, Kandl, Knebl, Kodner, Kompauer, Krampl, Luckner, Mühlfelder, Prokesch, Reima, Schebela, Schreiber, Schuhnagel, Urbrecht, Wallner, Wieger, Würfel, Zich. Priezviská týchto rodov sú ešte dnes v SRN aktuálne.

Nedá sa dokázať, ktoré rody tu boli hneď pri príchode Nemcov do Račištorfa. Potomkovia väčšiny uvedených rodov, okrem troch (Schreiber, Schuhnagel a Urbrecht) v Bratislave alebo v jej okolí doteraz stále žijú.

Je pravdepodobné, že tu už pri zakladaní obce žili i niektoré slovenské rody. Ich priezviská však nie sú známe. Nie je vylúčené, že to mohli byť aj niektoré z rodov, uvedených v urbáriálnych tabuľkách z roku 1768:

Bađura, Bačik, **Bordáč**, Brat, Branovský, Brunovský, Bystrický, **Cibulka**, **Čik**, Dušik, Doruška, **Hlavenka**, Homolka, **Hrdlička**, Chmelník, Chmelár, **Fiala**, **Janulík**, Klenár, Košťál, Král, Kratochvíla, **Křížik**, **Kuba**, Kubiček, Kurina, **Lednár**, **Máfuš**, Prikriváč, Procházka, Ružička, **Slanina**, **Slováček**, **Slovák**, Vaculík, **Varečka**, **Veselský**, **Žit**

Ján Luknár

ný. Rody napísané tučným písmom sú ešte v súčasnosti v Rači aktuálne.

Ako som už uviedol, v rokoch 1550 a 1580 prišli do Račištorfa Chorváti.

V urbáriálnych tabuľkách z roku 1768 sú uvedené tieto rody:

Adamovič, **Andrašovič**, **Bencič**, **Bednarič**, **Beladič**, **Benkovič**, Dindič, Domanič, **Đurđovič**, Franič, **Halinkovič**, **Havlovič**, **Hergovič**, **Ivanič**, Jojčić, **Juričkovič**, **Krajčírovič**, Kundič, Palinkovič, **Polakovič**, **Palkovič**, Pavlovič, Tomanič, Turkovič, Vašič, Vankovič. Rody napísané tučným písmom sú ešte v súčasnosti v Rači aktuálne.

Neviem zatiaľ dokázať, či všetky uvedené rody prišli do našej obce do roku 1580, lebo som sa tým nezapodieval.

Príchodom Chorvátov do Rače nastala na dolnom konci prevaha Slovanov.

Čo však bolo dôležité pre ďalší vývoj populácie je, že sa začali Slováci i Nemci ženiť so Slovenkami a Nemkami. Nie je možné vylúčiť ani to, že sa Nemci už dávno predtým ženili so Slovenkami a Slováci s Nemkami. Dokázať sa to však dá len po roku 1733, keď sa začala na katolíckej fare písať nová matrika. Takto sme sa my, potomkovia katolíckych Slovákov, Chorvátov a Nemcov, stali pokrvnými bratmi a sestrami skôr, ako sa to možno bude stávať v Európskej únii.

Neviem o tom, že by na dolnom konci bolo medzi obyvateľmi nejaké napätie a nepokoje.

Poddaní, ako som už uviedol, mali mnoho iných problémov a museli si navzájom pomáhať, aby prežili všetky tie pohromy. Podľa uhorského práva ani neboli občanmi, mali len povinnosti driať na svojich veľkomožných pánoch.

Katolíci dlho nemali žiadnu školu a keď konečne vznikla, tak sa tam mali učiť maďarčinu, ktorej nerozumeli. V kostole sa ujalo západoslovenské nárečia, a tak všetci hovoríme dnes ľubozvučnou slovenčinou. Preto sa neposmievajme našim predkom ako spolu hovorili, nie je to jednoduché naučiť sa dobre cudziu reč. Trvá to niekedy veľmi dlho.

Som už veľmi starý človek, ale rád by som sa dožil objektívneho pohľadu na vývoj zloženia obyvateľov našej Rače podľa národnosti.

Ján Luknár

(celý článok nájdete na <http://jan-luknar.racan.sk>)

Náš otec Tomo Sedramac bol Chorvát

Náš otec Tomo Sedramac bol Chorvát. Narodil sa v roku 1865 v obci Severin, okres Bjelovar, blízko chorvátsko-maďarských hraníc. Starý otec tam mal mlyn, byl mlynár. Otec bol jeho jediný syn. Keď mu zomrela maminka, starý otec sa znovu oženil a s druhou ženou mal zase len jedného chlapca, volal sa Jovo. Z toho sa stal pravoslávny pop. Otec odišiel zo Severina do Viedne, tam mal potom kaviarničku.

Mama, Anči, Miláněk

Naša maminka Františka Brabcová bola zase z Českomoravskej vysočiny, z Třebíče. Tam máme korene, ale tých už je málo. Mama sa narodila v roku 1895 ako najmladšia zo siedmich detí, medzi ňou a najstarším bratom bolo 20 rokov. Starší brat Alois a za ním staršia sestra Marie odišli do Viedne a pritiahli tam ešte za Rakúsko-Uhorska aj mamu.

Tam niekde tata videl mamu obsluhovať a páčilo sa mu, jaká bola šikovná. Tak jej začal dvoriť a aj keď bol o 30 rokov starší, bola z toho svadba.

Tata bol teda pravý Chorvát, mama Moravka, takže my sme Chorváti Moravané.

Otec chodieval často z Viedne do Piešťan. Kraj okolo Račičtorfa sa mu zdal jak u nich, v Chorvátsku. Tata si tu vyhladol miesto a išel kupovať. V roku 1919 kúpil podla realitnej kancelárie celý majer, od hradskej až po nádražie. Volalo sa to Peklo. Bol tam šenk a bielešské budovy a byty a v tých bielešských domoch bývali Svobodovci, Zemanovci, Máťušovci... Jak končili tí bielešské domy, za tým bol vinohrad až dole po nádraží...

Tata ten majer, to Peklo, kúpil od nejakého pána Alexa Brychtu. Bol to zájazdový hostinec, tam sa kone prepriahali, boli tam maštale. Za to celé Peklo dal tata 60 tisíc, čo vtedy bolo veľmi veľa peňazí. No a tak sa v 1919 mama s tatom dostahovali sem.

S našima z Viedne prišli aj teta Marie, mama o 10 rokov staršia sestra, naša krstná mama, se svojím mužem. Strýček byl ve Viedni železničárom. Volal sa Matouš Svadbík, bol tiež Moravák, pochádzal z Hluku.

Teta se strýčkem chvílu bývali u našich v Pekle. Potom si železničári postavili Mrázovú kolóniu, Mrázdorf. Štát im na to dal peňaze a oni to splácali.

V 1921 sa v Pekle na šenku narodil Miláněk. Ja sem sa narodila v 1923, už né na šenku.

Miláněk je krstný Miloš, ale tata nechcel Miloša, oni chceli Milana. A pán farár nechcel toho Milana dat, takže Mikuláš, no a s tým ani tata ani mama nesúhlasili, tak mu dali meno Miloš. Ja som sa dozvedela, že mám brata Miloša, až som mala ale 15 rokov. My sme mu všetci říkali Milánku, né? Mama, teta, všetci len Milánku, takže pre nás bol Miláněk a mne to úplne čudne zneje, keď bych mu já mala povedat Miloš.

No a nevím, ale za nejaký čas, ja som bola decko, keď si to vyprávali mama s tatom, že? ten pán Brychta že došiel na to, že neboli tí peňaze kolkované. Tata tvrdil, že boli, ale neškriepil sa, tak musel polovičku toho Pekla predat. Predal tú časť se šenkem, lebo on nechcel v tem šenku byt. On došiel z Viedne, pánsky pán, a tuto mal robit šenkára? A boli tu Poláčkovci a takí, takže tata to nechcel, predal tú polovičku Khandlovcom a tí sa tam teda nasťahovali.

V 1925, 1926 bol v Pekle taký aj 10-árový dvor a tam bolo vyše 60 detí. Máťušovci, tých bolo asi deset, Zemanovci, Vítkovci, tam boli Pišta, Berta, čo je v Mederi, potom Gabika, čo je na Rendezi, my sme ji říkali Elen, a ešte jedna tam bola, tuším Anežka. Ivičičovci, tých bolo tiež ale deset, Svobodovci, Veselskí boli traja. Ivičičovci bývali tam, kde potom bývali Wenzlovci. Potom tam bývali Poláčkovci, Jarko, Lojzo, Tóno, ten bol tak starý jak já. U Polákú bývali Kučerovci a vedla boli Krútilovci, rodičia Aranky Kučerovej, potom bola Anička a Hermína a Karol. Pani Kučerová bola najstaršia a bola veľmi dobrá krajčírka.

Mama s tatom sa doma rozprávali nemecky a maminka s tetu na nás česky a na dvori sme vyprávali račansky. Náš tata ovládal chorvátsky, srbsky, nemecky aj maďarsky. Slovensky len tolko: „Dety, tak robte, aby ste mohli kludno spávať.“

Rodičia mali v Bratislave kaviarničku na Poštovej, čo už teda není, už to zbúrali. Keď mal Miláněk asi sedem rokov a ja päť, mama s tatom sa rozíšli. Tata odišiel s osemnástročnou služkou do Trnavy, tam mal zase kaviarničku. Mňa si vzala teta Marie, ja sem vlastne vyrastala u nej v tem Mrázdorfě.

Jedenást rokú sem bola u tety, od šest do sedemnást, za čo som jej veľmi vďačná, lebo som u nej mala krásne detstvo. Bývali sme v tem Mrázdorfě a okná sme mali na Raču, to bolo prázdne. Teraz sobota po obede, išla skupina, spievali krásne slovensky, za nima išla skupina, spievali nemecky, prešla skupina, išli Maďari, spievali maďarsky. Nikdy nebolo žiadneho, že ty si ten alebo ty si ten.

Peklo, 1939

Tomo Sedramac

Až v 1939, keď začli Nemci nosit tie biele ponožky, krátke gate a začli sa vyťahovať v Rači, už to začalo. Slováci si držali svoje, Nemci si držali svoje, takže tam už sa nedalo.

Hanba priznat, že ja som nikdy nebola v Chorvátsku. Z otcovej rodiny som nikoho nepoznala, s nikým som sa nestretla. Aj starého otca, mlynára z Bjelovaru, som poznala len z rozprávania. Otcovho brata Jova, toho popa, cez vojnu, v 1941 alebo 1942, popravili ustašovci.

Otec furt sluboval, že až bude po vojne, že nás tam zoberie. No otec zomrel v 1944, a tak som si po vojne povedala, že musím tú rodinu vypátrať. Tak som tam cez Červený kríž písala a skutočne mi sesternica aj odpísala. Bola učiteľka už na dôchodku. No potom sa tie krajiny nejak rozdvajili, tí boli komunistickí a tí neboli komunistickí, takže absolútne sme si nemohli písať a tým celé moje príbuzenstvo zmizlo.

Mama sa vydala, až keď tata v 1944 zomrel. Jej druhý muž bol čiašnik, veľmi dobrý človek. Volal sa Jan Chlupsa a bol rodený Pražák. S mamu bývali v Bratislave, išli do kaviarničky na Poštovej, z Poštovej išli na Uherskú.

Khandlovci mali Peklo dovtedy, než im to zeštátnili. Potom tam ešte bol ten Ráj nebo jak sa to volalo, takže asi dovtedy ešte chvílu to Vlado védel a potom už z toho spravili aj bufet a oni do toho už nemali čo rozprávať.

V Pekle sme bývali do 1971., potom nám to vzali na tú cestu. Tá autostráda ide priamo cez našu spálňou. No a zato ja som päť rokov nemohla ísť dole, vobec som nechodila dole, tak mňa srdce bolelo. Lebo šak obidvaja sme sa tam narodili a mama tam mala pekný byt, Miláněk tam mal pekný byt a já tiež.

Mama mala zelený zákal a oslepla, nechala sem si ju u mňa. Tvrdila – a možem povedat, že žila dobre, nech to zaklepem – že nejlepší bylo za Františka Josefa.

„Rohlík stál jeden krejcar,“ naša mama vyprávala.

„Mami, nač to vyprávate, keď už to není“, né?

Už sem ju nedala ani do nemocnice, umrela u nás doma v 1984 roku.

Na detstvo, brata Miloša, Peklo a Raj spomínala Anči Tapšíková, rod. Sedramacová
(článok je na <http://milos-sedramac.racan.sk>)

RAČA – chronológia historických udalostí (2. časť)

1550 Už v roku 1550 sa spomína škola pri fare a jej správca Ján Wucke. Škola pretrvávala aj v 17. a 18. storočí.

V dobe reformácie prišli do Račišdorfu ďalší nemeckí kolonisti, ktorí posilnili svojich krajanov z 13. storočia. Nemecká menšina bola privilegovaná pozývajúcim zemepánom a slovenské obyvateľstvo bolo zatlačené do úzadia.

Do Rače prišli prví Chorváti na 35 vozoch. Boli katolíci a pravdepodobne sa usadili na dolnom konci.

1553 Rača pozostávala z dvoch obcí. Mala dvoch richtárov.

1557 Keď Turci v roku 1557 dobyli hrad Kostajnicu, ležiaci na rieke Une, ktorá bola hraničnou pevnosťou medzi Bosnou a Chorvátskom, z obsadených území odchádza srbská a chorvátska šľachta a s ňou i obyvateľstvo. Ako sa spomína v Pamätnej knihe obce Račišdorf, napísal jezuitský historik Ján Segedy toto: „Zo Slavónie sa vystaňovali mnohí sedliaci do Uhorska – jedni v dôsledku hladu, iní zo strachu pred Turkom... Niektorí našli útočisko v Bratislavskej stolici.“ Do okolia Bratislavy prichádzali najviac vystaňovalci z Chorvátska.

1558 Z roku 1558 sa zachoval obraz malej pečate zo „sigly“ s iniciálami „WS“. Pod nimi v renesančnom štýle je skrížený kopáč a motyka.

Listina, ktorou vydal kráľ Ferdinand *admoniciu a certifikáciu na stránku Krištofa Ampruster preceptora kráľovských dôchodkov, oproti Michalovi Šandorovi de Gyula, pre násilie učinené v račišdorfských vinohradoch.*

1560 Kráľ Ferdinand vydal novú donáciu v prospech Michala, syna Ignáca Farkaša Besánskeho.

1561 Listina, ktorou Michal Farkaš Besánsky *oslobodil bratislavského meštana Jána Fistera a jeho potomkov od platenia vinohradníckeho mýta, z viníc v račišdorfskom chotáre ležiacich.* Kanonická vizitácia v roku 1561 vykonaná z príkazu arcibiskupa Mikuláša Oláha konštatuje, že vtedajší farár Šebastián udržiava kostol a cintorín v dobrom stave.

1564 V druhej polovici 16. storočia dostala Rača viaceré výsady a bola povýšená na mestčko. V tomto období kráľ Maximilián I. (1564 – 1576), ktorý podporoval evanjelikov a mnohých obdaroval vysokými úradmi, si za svojho poradcu vyvolil grófa Siegfrieda Koloniča (Koloniča), rytiera zlatej ostrohy a daroval mu majetky v Rači. Gróf Siegfried Kolonič sa tak stal račišdorfským zemepánom. Gróf Siegfried Kolonič bol zemepánom Báthoryovskej časti Rače pravdepodobne už od roku 1564. Bol zanietený luterán a všetci jeho poddaní sa stali luteránmi. Vedľa svojej kúrie nechal vybudovať kaplnku.

1565 Ako vyplýva z historických listín zo 16. storočia, viedli Farkašovci časté spory. Rok 1565 – *richtárska certifikácia oproti Michalovi Farkašovi Besánskemu v prospech Simona Kayra de Salmis, pretože ľudia spomínaného Farkaša nasilu odobrali jeho vinohrady v Račišdorfe.*

1567 Bratislavská kapitula urobila prehliadku račišdorfského chotára, o čom bola spísaná zápisnica.

V tomto roku opäť *Michal Farkaš zadržal víno Simonovi Kayrovi urodene v račišdorfských viniciach a preto proti Farkašovi vydal citáciu cisár a kráľ Maxmilián II.*

1580 Gróf Kolonič bol prísny evanjelik. Pod protektorátom grófa Koloniča bola založená evanjelická cirkevná obec. Prvým kazateľom sa stal Reis. Služby božie sa konali v nemeckom jazyku. Druhým kazateľom bol Urban Hoppe a posledným do r. 1629 Rudolf Müller. V r. 1590 – 1606 prichádzali na služby božie do Rače aj evanjelici z Bratislavy.

Do Rače a Šenkvic prišli ďalší Chorváti, boli a zostali naďalej katolími. Pravdepodobne sa usadili na dolnom konci.

V kronike farského kostola sv. Filipa a Jakuba na Alstrovej ulici, na str. 394 sa píše, že za reformácie zabrali katolícky kostol evanjelici a k prvým duchovným patrili od roku 1580 reverend Ondrej Reis.

Gróf Siegfried Kolonič bol evanjelikom a za dvorného kazateľa si pozval Ondreja Reisa (1580 – 1606) do kaplnky, ktorá bola súčasťou kúrie a stala sa tak prvým evanjelickým chrámom v Rači.

1583 Báthoryovci dali svoju časť obce v roku 1583 do zálohu kastelánovi devínskeho hradu Michalovi Bayovi, ktorý sa tak stal majiteľom časti obce Rača. Obec mala dvoch zemepánov, preto mala aj dvoch richtárov. Jedna časť obce patrila Michalovi Bayovi a druhá Františkovi Farkašovi.

1590 V čase od roku 1590 po viedenský mier roku 1606 chodili do Rače na služby Božie a k Večeri Pánovej aj evanjelici z Bratislavy.

1596 V listine z roku 1596 nájdeme rozkaz kráľa Rudolfa, aby po smrti Františka Farkaša jeho majetok pripadol kráľovskému fiskusovi. Kráľ taktu rozhodol preto, že František Farkaš stále vyvolával spory kvôli viniciam. Farkašovský register vinohradníckeho mýta. Veľa listín sa týka Farkašovcov, ktorí rozpúťali časté spory, pri niektorých musel zasiahnuť sám kráľ.

V poslednej listine zo 16. storočia je rozkaz kráľa Rudolfa týkajúci sa *jednej kúrie a k nej prislúchajúcemu vinohradu v Račišdorfe.*

1600 V listinách zo 17. storočia sa spomínajú mená viníc ako – Špigel, Gefang, Hoffenghart, Fongh, Paschlinger, Liremak, Hofweingarten, Weispeter, Rošov, Solňajder, Pongrácz. V jednej listine sa spomínajú vinice Špigel – Orchleben a Dnaušnik.

V starých zápisoch sa spomína kúria Milosrdných bratov, ktorá stála v uličnej čiare už v 17. storočí.

1604 Bočkayovo povstanie. Obsadenie Slovenska. Začali pôsobiť jezuiti, ktorí zakladali školy a pracovali na rekatolizácii.

1605 Erb Rače je na pečatidle z roku 1605. Predstavuje dva levy, ktoré prednými končatinami držia korunu s krížom.

1606 Gróf Kolonič zomrel v roku 1606 ako 70-ročný po uzavretom viedenskom mieri. Po jeho smrti stratili račišdorfskí evanjelici svojho ochrancu. Roku 1606 sa Rača stáva majetkom Jána Kegleviča, ktorý pochádzal zo starej chorvátskej rodiny, a jeho manželky Zuzany Bayovej, dcéry Michala Baya. Bol katolíkom a začala sa rekatolizácia v obci.

1608 Na uhorskom sneme sa uzakonila náboženská rovnoprávnosť. V tej dobe začali na Slovensku pôsobiť jezuiti, ktorí zakladali školy a pracovali na rekatolizácii.

1610 Do Bratislavy povolali evanjelického kazateľa Ondreja Reisa. Po ňom nastúpil ako duchovný Urban Hospitius, ktorý mal vizitáciu v roku 1613. Potom bol kazateľom v Rači Rudolf Müller. Račianski evanjelici boli nemeckej národnosti. V tej dobe platilo „Cuius regio, eius religio“ – koho zem, toho náboženstvo a podľa feudálnej zásady museli poddaní prijať vierovyznanie zemepána.

1620 Začalo Bethlenovo povstanie.

1623 V r. 1623 a 1626 bolo obsadené celé Slovensko.

14. 06. 1629 Po Jánovi Keglevičovi sa stal pánom Račišdorfu gróf František Keglevič de Buzin, ktorý 14. júna 1629 vrátil farský kostol katolíkom. Erb – rodový znak Keglevičovcov sa dostal aj do obecnej pečate. Kostol bol opravovaný a zasvätili ho sv. Leonardovi; podľa inej verzie Panne Márii.

17. 06. 1629 Prvým katolíckym kňazom po navrátení kostola bol Tomáš Biela, kanonik Dómu sv. Martina v Bratislave, pôvodom Slovák. Na račiansku faru nastúpil 17. júna 1629 a pôsobil tu päť rokov. Od jeho nástupu je vedený zoznam kňazov pôsobiacich v Rači až po súčasnosť.

1635 Roku 1635 získava Raču i devínske panstvo palatín Pálffy z Erdödu. Ďalej tu mali majetky Törökovci, paulíni z Mariánky a trnavskí jezuiti. Pálffyovský rod malackej línie si udržal toto vlastníctvo až do prvej pozemkovej reformy.

1637 V záznamoch farskej kroniky sa uvádza, že sporné otázky týkajúce sa kostola sa doriešili až v roku 1637, keď dal zemepán gróf František Keglevič vyhnúť vtedajšieho evanjelického kazateľa Rudolfa Müllera z obce.

1637 Z roku 1637 sa zachovala listina, *citácia palatína Esterházyho na stránku Jána Gyulay proti Jánovi Draškovičovi pre zemanskú porciu Farkašovskú v Račišdorfe.* Ďalšou zachovanou listinou je *komposionálny mandát Jána Druheta z Homanej, krajinského richtára, na stránku Štefana Schepfela pre dom Michala Schepfle v mestečku Račišdorfe.*

1647 Z roku 1647 pochádza *rozkaz krajinského richtára Jána Pálffyho daný bratislavskej kapitule, aby na stránku Jána Draškoviča palatína, proti račišdorfským obyvateľom, ktorí mu vozy a statok zajali a zárešovali, investnáciu učinila.*

1650 Dom nachádzajúci sa za sochou sv. Floriána pochádza z polovice 17. storočia a nebol žiadnym z požiarov zasiahnutý. Je to jeden z najstarších zachovaných domov. Nie je však zapísaný v zozname pamiatkových objektov.

1650 Kaplnka sv. Anny vznikla v súvislosti s budovaním nového cintorína v týchto častiach chotára. Rok jej postavenia nepoznáme. Predpokladá sa však, že pochádza z druhej polovice 17. storočia.

Spracovali **Ludovít Havlovič** a **Ján Luknár** podrobnosti viď **Ludovít Havlovič: RAČA**

Z dejín a pamiatok obce

<http://www.martinus.sk/?ulitem=120868>

Udalosti a skúsenosti na cesty Americkej! (2/4)

S krátkim Životopisom, čo som vidzel a skúsil, Ked sem išel do Ameriky.

I. Dojeli sme do Mesta Hávre, do prístavu morského

Asi o pól 11-tej hodini 19ho augusta sme sa pohli z Wiedňa a sme jeli Prez mnoho tunelú. Ked sme dojeli do Báselu, bolo to ráno o 10tej hodini 21ho augusta. A tu v Básel sme boli až do večera 6 hodin a potom sme sa pohli prez Francúzko. A ked sme dojeli do Mesta Hávre (Francia), do prístavu morského, už bolo asi tri hodini odpoledňa, bolo to v pátek.

Náš Kvartír bol štokoví dom, izba široká asi 12 metru, a dlhá asi 30 metru a menšie izbi boli tam 2, čo ženi a dievčence osobitne spali. A na prvém poschodiu boli najviac polskí a Rusínski Židia. Úplné tri dñi sme tam strávili, bol to život trpkí, obzľáštne pre mňa. Penez mal som málo, popravít sem si nemohel, nuž len sem taký zamračení sem a tam chodzil. Mal sem jednu Košelu a jedni Gaťe, a to sem mal oblečené.

Asi o 10tej hodini ráno nás vipustili s toho nášeho bitova. Poneváč nás bolo asi 800, Ludé sa tiskli a každí chcel bít napredku. A jeden Mladí mládenec, rodák s Peštu, volajak ho sú-

ril nektori, a jako taďi ustavične koňe jazdili, na nohu mu stúpil koň. Sadnúł si a z veľkým plačom sa vizúval. A ked sa vizúł, vidzel sem, že mal malíšek aj vedľajší prst a nárt tak krížom rozmľaždené. Chudák veľmi lamentoval a ostal tam sedet, pokím neprišli preňho. A mi sme sa ponáhlali na Loď, abi nám neodjela, ale nás nepustili nůter.

Každého prehlédali, esli má Britvu alebo Revolver. Trvalo to asi pol druhej hodini, až sme sa dostali do šifu. A obet nám nedali, a nepítal sa nás nigdo, esli sme hladní. Já sem kufrá nemal, len papirovní škatulu, a tam sem mal paprikáš, asi štvrt kila, a chleba som mal tež ešče z Wiedňa. Nuž čo sem mal, to sem si zajedel.

V prístave Le Havre strávil Jozef celé tri dñi. Počas nich navštívil kostol s kohútom na vežovom špici a podrobne opísal priebeh omše, doky, v ktorých sa opravovali veľké zaoceánskej parníky a žeriavy na ne nakladali batožinu a prepravovaný tovar, pozoroval život na trhoviskách a rušných uliciach. Všetko si pozorne všímal, porovnával s tým, čo poznal doma a ukladal si do pamäti.

III. Boli sme vprostred Oceána, a tam Woda dicky hraje!

Až po pólnoci o 2 hodinách, zarúkel, až sa ten šíf zatrásel, a sme sa pohli s prístavu a sme aj jeli. Teda už bol nástupný deň 25. august. A ked sa rozednívalo, višli sme na palubu a sme sa ohlédali, de sú brehi a Prístav, ale už aňi zmínki nebolo o tem. A tak nám cesta ubívala! S pátka na sobotu mali sme trpkú noc,

lebo sme boli vprostred Oceána, a tam Woda dicky hraje! A ked sme už dočkali rána Soboti, more vždi viac a viac vlni hádzalo a vnůtri v šivfe bolo grcaňia dost. A ked už prichádzalo poledňe, už mi nebolo šecker jedno, hlava sa mi točila a zle mi bolo. Bár sem bol hladní, len trochu polévky sem jedel a také ničemné jablko sem si kúpil, bolo celkom zelené a kiselé, a pohárek piva. A po obede sem išel zas na palubu, a tam sem sa viprával z loncomnami. Z vajzgrúba bolo jich 17, najvác mladí muži a slobodní, a s pajštuna boli 2. Jeden bol starého Foltína Sin, jeho Otec nám ňekedi hrával, a jeden z rošindola, ten mi viprával udalostí o Marky Stojkovič, čo na našej Fári slúži. A tak sa nám čas míňal do mora večnosti.

Slanko už zapádalo a noc už nám nastala a ňekolko minút sme sa viprávali a potom sme išli do teho smradu. Welmi zlé místo sem mal, práve sem mal postel pri pumpi, čo ňahne vodu do stroju Loďného. To mi hrkotalo celé noci jako starí Dunajský Mlín. A ked už svítalo, už sem bol na palube a sem vždicky čakal vichod Slunečka, ščistej vodi vichádzalo a nás na tej širokej vodi osvicovalo. A takto sem si

neráz vzdíchnúł „Ach Bože, šak si mocní, ked si tak zázračne Svet zdokonalil“. Nuž takto sme prežili bídno a mrzútno na tem Mori, a ked bolo už navečer, prišlo mi na misel, že zas sa jeden deň pomine a sa nigdi nenavrátí. A o ňekolko minút Slunečko nám zas zachádzalo do tej čistej vodičky.

Útrapy morskej choroby Jozefovi sťažovala nemravnosť cestujúcich - Turkov, Bulharov a Grékov, Talianov a Arabov. Keď námorníci priniesli chlieb, driapali do tanierov, traja-štyria ho rozchytali, nabrali si viac ako im bolo treba, a potom ho pod stól hádzali a ostatní nemali nič. A veľmi nemóesní boli pri jedle, aj keď videli, že nadarmo to berú do seba, predsa len žrali „jak sviňe“. A potom nejeden išiel od stola, bárskde to vydávil a bolo tam smradu! až si Jozef myslel, že tam zahynie...

Zápisky Jozefa Luknára (1870 – 1945)
Udalosti a skúsenosti na cesty Americkej!
<http://jozef-luknar.račan.sk/2012/03/cesta-do-ameriky-1913.html>